

Het Evangelie van Verlossing in Matteüs

Inhoud

Voorwoord 1

1. Het Koninkrijk van God breekt zich baan 2
2. Het nieuwe Israël (Mat 5-7) 9
3. De Heer zendt zijn apostelen uit (Mat 10) 20
4. Gelijkenissen van het Koninkrijk van de hemel (Mat 13) 30
5. De onderlinge verhouding van Gods kinderen (Mat 18) 45
6. De laatste aanklacht (Mat 23) 54
7. Christus komt in heerlijkheid (Mat 24,25) 59

De Bijbelpassages zijn genomen uit de NBG'51 Vertaling, tenzij anders vermeld.
De taal is waar nodig en mogelijk ontdaan van oud taalgebruik, zodat de tekst te begrijpen is voor de tegenwoordige lezer.

Waar Heer betrekking heeft op God is dit consequent weergegeven met HEER, HEERE of HERE (afhankelijk van de vertaling), ook in het Nieuwe Testament.
Dit om het onderscheid tussen God en Christus duidelijk aan te geven.

het thema in 2025 is:

Profetische boeken over de eindtijd

het volgende themanummer:

Gods Openbaring in het Boek Daniël

Verschijsning: april 2025

Voorwoord

“Geslachtsregister van Jezus Christus, de zoon van David, de zoon van Abraham”. Met deze woorden begint Matteüs het boek dat hij gaat schrijven te borduren op het stramien van de heilsgeschiedenis en heilsverwachting van het Oude Testament. Want de HERE had Abraham beloofd: “Met uw Nageslacht zullen alle volken van de aarde gezegend worden”. En David had Hij een Zoon uit diens nageslacht beloofd, die voor altijd de gehele aarde zou regeren. Deze en andere heilsbeloften brengt Matteüs in zijn Evangelie samen als een bundel lichtstralen die samenkomen in het brandpunt Jezus Christus, de Zoon van God, het Nageslacht van Abraham en de grote Zoon van koning David.

Terecht heeft men dit boek van Matteüs daarom wel ‘Het Koninklijke Evangelie’ genoemd. Hij alleen heeft Jezus’ aankondiging bewaard, dat met zijn verschijning in Israël het Koninkrijk van de hemel (Lucas: van God) zich baan heeft gebroken. Hij schildert Hem in zijn majesteit, van zijn geboorte af in Bethlehem – de stad van David – waardoor Micha’s profetie van de geboorte van de Wereldkoning in vervulling ging, tot zijn sterven in Jeruzalem aan een kruis onder een bord met het getuigenis: “Dit is Jezus, de Koning van de Joden”. Intussen heeft de lezer kinderen, vrouwen, mannen, genezenen en zelfs menigten horen roepen, dat Hij de Zoon van David, de Messias, is, en Petrus horen belijden: “U bent de Christus, de Zoon van de levende God!”

In de loop van zijn verslag brengt Matteüs een belangrijk deel van Jezus’ onderwijs samen in een reeks van zes redevoeringen. In dit Themanummer zijn wij (na een inleidende beschouwing) hiervan uitgegaan in een uiteenzetting van het Evangelie van het Koninkrijk van de hemel, dat zo centraal staat in dit eerste van de vier Evangelien.

Maar inbegrepen in zijn positie van Koning is dat Jezus het middelpunt van Gods verlossingswerk is. Alleen in en door Hem kunnen mensen verlost worden van zonde en van dood. Want het grote geheel van ‘het Koninkrijk’ is geen abstractie, maar een levend orgaan, omdat het is gevormd uit de Verlosser en mensen die zich door Hem hebben laten verlossen. Zijn verlossing gaat verder dan mensen bevrijden uit de dood. Om die daadwerkelijk mogelijk te maken, moet een karakterverandering plaatsvinden bij hen die Hem willen volgen. De natuurlijke mens is op zichzelf gericht, vol eigenliefde, eigenwijsheid en eigengerechtigheid. In alles wat Jezus in dit Evangelie leert over het leven van zijn volgelingen, wordt duidelijk dat alleen in verbondenheid met Hem en door een leven in gemeenschap met mensen die Hem in oprechtheid en waarheid navolgen, iemands leven duurzaam kan veranderen. Dan is die mens werkelijk verlost van al zijn ‘eigenaardigheden’, en overgegaan van de duisternis in het licht, van de dood tot het leven.

1. Het Koninkrijk van God breekt zich baan

De Koning treedt op onder zijn volk

Op ongeveer dertigjarige leeftijd liet de Timmerman van Nazareth zijn dagelijks werk voorgoed achter. Eerst ging Hij, zoals vele van zijn volksgenoten al hadden gedaan, naar Johannes de Doper om zich door hem te laten dopen. Hoewel Johannes toen nog niet wist dat Jezus de Messias was (Johannes 1:29-34 hebben betrekking op een moment ná Jezus' doop), kende hij Hem goed genoeg (ze waren familie van elkaar – Lucas 1:36) om te beseffen dat, ondanks zijn eigen bevoorrechte positie als de voorbereider van de Messias en zijn streng ascetische levenswijze, Jezus toch zijn geestelijke meerdere was en een doop van bekering tot vergeving van zonden niet nodig had.

Na zijn doop en verblijf van veertig dagen in de woestijn, in voorbereiding op zijn arbeid onder het volk, begon Jezus door middel van zijn eigen discipelen mensen te dopen (Johannes 3:22, 4:2). Mogelijk lag het aan zijn wonderen dat er op een gegeven moment meer mensen naar Hem kwamen dan naar Johannes (Johannes 3:26, 4:1). Deze eerste fase van Jezus' prediking en onderwijs onder zijn volk kwam ten einde toen Johannes gevangen werd genomen.

“De tijd is vervuld”

Zowel Matteüs als Marcus zien in de gevangenneming van Johannes de Doper de aanwijzing voor Jezus, dat de voorbereidende fase van zijn werk voorbij is en daarmee een nieuw tijdperk in de heilsgeschiedenis is aangebroken: “Toen Hij vernam, dat Johannes overgeleverd was, trok Hij zich terug naar Galilea ... Van toen aan begon Jezus te prediken en te zeggen: Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen” (Mat 4:12,17). Het Griekse woord dat is vertaald met ‘nabijgekomen’, wordt in het Nieuwe Testament gebruikt met betrekking tot de tijd, maar soms ook in ruimtelijke zin: “nabij [dichtbij] Jeruzalem”, “omdat het graf nabij [dichtbij] was”. Toen Johannes de Doper, voordat Jezus verschenen was, riep: “Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen” (Mat 3:2), dacht hij dat de beloofde Koning van Israël binnenkort zou verschijnen. Vandaar zijn woorden: “Hij, die na mij komt” (Mat 3:11).

Uit de mond van Jezus krijgen dezelfde woorden: “Het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen” een wat andere betekenis. Dit wordt nu niet gezegd met betrekking tot de tijd, alsof het Koninkrijk binnen niet al te lange tijd zou komen; want de tijd tot de komst van Messias de Vorst die God Daniël door de Engel Gabriël

had aangegeven is helemaal verstreken: "En nadat Johannes was overgeleverd, ging Jezus naar Galilea om het Evangelie van God te prediken (en Hij zei): De tijd is vervuld en het Koninkrijk van God is nabijgekomen. Bekeer u en geloof het Evangelie" (Mar 1:14,15). De lange periode van profetische beloften en van wachten is nu teneinde gekomen. Nu breekt het Koninkrijk van de hemel zich baan.

De Schrift is vervuld

De verstrekkende betekenis van zijn optreden in Galilea geeft Jezus aan in zijn toespraak in de synagoge van Nazareth. Naar eigen keuze of volgens het Joodse leesrooster, leest Hij de woorden van de Knecht van de HERE in het boek Jesaja: "De Geest van de HERE is op Mij, omdat Hij Mij gezalfd heeft om aan armen het Evangelie te brengen; en Hij heeft Mij gezonden om aan gevangenen loslating te verkondigen en aan blinden het gezicht, om verbrokenen heen te zenden in vrijheid, om te verkondigen het aangename jaar van de HERE" (Luc 4:18,19).

Hoeveel Jezus heeft voorgelezen van Jesaja's beschrijving van de zegeningen van Gods komende Koninkrijk op aarde is niet bekend, maar de woorden die Lucas hier aanhaalt hebben al bijzonder veel inhoud. Het "aangename jaar van de HERE" doelt op het Jubeljaar, dat na de 49^e opeenvolgende Grote Verzoendag, bij de verschijning van de hogepriester uit het heiligdom, aanbrak. Dan werd door het hele land met bazuingeschal aangekondigd, dat de als slaven verkochte Israëlieten weer vrij waren en verkochte erfdelen weer terugkwamen in het bezit van de oorspronkelijke eigenaars. Met dit Jubeljaar van de Zoon van David in het verschiet, zei de psalmist: "Welzalig [NBV: Gelukkig] het volk dat de jubelroep kent, zij wandelen, HERE, in het licht van Uw aanschijn" (Ps 89:16). Maar nu is Jesaja's profetie van Gods Koninkrijk werkelijkheid geworden: "Vandaag is dit Schriftwoord voor uw oren vervuld" (Luc 4:21 NBG'51) – "Vandaag hebben jullie deze Schrifttekst in vervulling horen gaan" (NBV).

De wonderen van het Koninkrijk

De vele wonderen die Jezus doet in de tijd dat hij de steden en dorpen van zijn land bezoekt, staan onlosmakelijk in verband met zijn boodschap over de komst van het Koninkrijk. Dit blijkt, onder andere, uit de samenvattende beschrijving van zijn arbeid, waarin de prediking van het Koninkrijk gepaard gaat met de genezing van zieken: "En Hij trok rond in geheel Galilea – en ging alle steden en dorpen langs – en leerde in hun synagogen en verkondigde het Evangelie van het Koninkrijk en genas alle ziekte en alle kwaal" (Mat 4:23 en 9:35). Bij de uitzending van de twaalf discipelen, om het werk te versnellen door naar nog niet door Hem bezochte plaatsen te gaan, krijgen zij de opdracht: "Ga en predik en zeg: Het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen. Genees zieken, wek doden op, reinig meelatsen, drijf boze geesten uit" (Mat 10:7,8).

Ditzelfde verband tussen de prediking van het Koninkrijk en de wonderen die het Koninkrijk kenmerken, legt Jezus in zijn antwoord op de vraag die Johannes Hem vanuit de gevangenis stelt: "Bent U het, die komen zou, of hebben wij een ander te verwachten?" (Mat 11:3). Jezus geeft de boden van Johannes de gelegenheid Hem bezig te zien mensen het Evangelie bekend te maken en te genezen van allerlei kwalen, om hen vervolgens naar Johannes terug te sturen met de boodschap: "Ga heen en boodschap Johannes wat u hoort en ziet: blinden worden ziende en lammen wandelen, melaatsen worden gereinigd en doven horen en doden worden opgewekt en armen ontvangen het Evangelie" (vzn 4,5). De beschrijving beantwoordt – en dit zal niet toevallig zijn – aan Jesaja's profetische schildering van de zegeningen van het komende Koninkrijk van God op aarde (Jesaja 29:18,19; 35:5,6).

Hoezeer de wonderen van Jezus de vervulling zijn van Oudtestamentische voorzeggingen, en daarom van het verwachtend verlangen van dienaars van de HERE, blijkt ook uit Jezus' woorden tot zijn discipelen: "Uw ogen zijn zalig, omdat zij zien en uw oren, omdat zij horen. Voorwaar, Ik zeg u: Vele profeten en rechtvaardigen hebben begeerd te zien wat u ziet, en zij hebben het niet gezien, en te horen wat u hoort, en zij hebben het niet gehoord" (Mat 13:16,17).

De Evangeliën tonen welke indruk deze wonderen op de toeschouwers hebben gemaakt, en naar aanleiding hiervan heeft Jezus een ondubbelzinnige uitspraak gedaan om zijn wonderen en de komst van zijn Koninkrijk in nauw verband met elkaar te brengen. Het duurt niet lang voordat het gerucht van de wonderbaarlijke gebeurtenissen in Galilea de Joodse leidslieden in Jeruzalem ter ore komt, waarop zij er een gezantschap heen sturen om de zaak nader te onderzoeken (Marcus 3:22). Terwijl sommige omstanders uitzinnig worden na de genezing van een man die blind en stom is, schrijven de Farizeeërs deze genezing, die zij niet kunnen ontkennen, aan een boze macht toe: "Deze drijft de boze geesten [NBV: demonen] slechts uit door Beëlzebul, de overste van de geesten [demonen]" (Mat 12:24). In antwoord op deze beschuldiging toont Jezus de absurditeit ervan aan, maar Hij verwijst tegelijkertijd naar de implicatie van wonderen die, zoals Hij zelf later zei, geen mens ooit tevoren heeft gedaan: "Maar indien Ik door de Geest van God (de) boze geesten [demonen] uitdrijf, dan is het Koninkrijk van God over u gekomen" (Mat 12:28). Met deze woorden laat Jezus het boven alle twijfel vaststaan, dat in zekere zin (de precieze aard zal in het hiernavolgende bekeken worden) het lang beloofde Koninkrijk niet alleen een belofte meer is, maar een heerlijke realiteit is geworden.

Het Koninkrijk breekt zich baan

Nadat de boden van Johannes terug zijn gegaan om hem alles te berichten, spreekt Jezus tot de menigte die zich om Hem heen verzameld heeft over de be-

tekenis van de verschijning in de woestijn van Israëls laatste profeet. Met zijn gevangenneming en verdwijning van het openbare toneel is de gehele periode van het Sinaitisch verbond, van Mozes tot Jezus, ten einde gekomen. Er breekt een nieuw tijdperk in de heilsgeschiedenis aan:

De Wet en de profeten gaan tot [en met] Johannes; sinds die tijd wordt het Evangelie gepredikt van het Koninkrijk van God. (Luc 16:16)

Want alle profeten en de Wet hebben geprofeteerd tot Johannes toe. (Mat 11:13)

Grotere eer voor een profeet in Israël had Jezus Johannes niet kunnen geven: "Voorwaar, Ik zeg u, onder hen, die uit vrouwen geboren zijn, is er niemand opgestaan, groter dan Johannes de Doper" (Mat 11:11). Uit het vervolg blijkt echter dat deze uitspraak niet als karakterbeoordeling bedoeld is, maar verwijst naar Johannes' voorrecht de directe voorloper te zijn van Christus en diens Koninkrijk. Hoe groot het verschil is tussen de periode die met Johannes is afgesloten en de nieuwe heilstijd, waarvan hij de komst alleen had aangegeven, blijkt uit Jezus' verdere woorden: "maar de kleinste in het Koninkrijk van de hemel is groter dan hij" (vs. 11). Hiermee wordt uiteraard niets gezegd over wat Johannes op de grote opstandingsdag te verwachten heeft. Jezus geeft het contrast aan tussen twee verbondsperioden, waaruit blijkt hoe bevoorrecht allen zijn die na Christus' komst zijn geboren, en die daarom tijdens hun proeftijd Christus als Koning kennen en dienen als burgers van zijn Koninkrijk.

De grote betekenis van zijn komst geeft Jezus vervolgens aan met de woorden: "Van de dagen van Johannes de Doper tot nu toe breekt het Koninkrijk van de hemel zich krachtig baan, en die met kracht te werk gaan nemen het als buit" (vs. 12, vertaling van H. Ridderbos, in de *Korte Verklaring*). Enerzijds bevat deze uitspraak een toespeling op de bovennatuurlijke kracht die, zoals de Evangelieën telkens laten zien, in Jezus' wonderen werkzaam is. Anderzijds geeft Jezus, met een woordspeling die voor zijn spreken zo karakteristiek is, de kracht aan die daarvoor is opgewekt. Een reactie die in Jezus' gelijkenissen wordt geïllustreerd in de man die alles wat hij had verkocht om de schat van het Koninkrijk in bezit te krijgen, en in de koopman die alles verkocht om de door hem zozeer begeerde parel van het Koninkrijk in eigendom te krijgen. De parallelle plaats in Lucas bevestigt deze vertaling: "De Wet en de Profeten gaan tot Johannes; sinds die tijd wordt het Evangelie gepredikt van het Koninkrijk van God en ieder dringt zich erin" (Luc 16:16). Met het oog op deze ontvankelijke toehoorders, die discipelen van Hem zijn geworden, spreekt Jezus zijn dankbaarheid aan de Vader uit: "Ik dank U, Vader, HEER van hemel en aarde, dat U deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, maar aan kleine kinderen geopenbaard. Ja, Vader, want zo is het

een welbehagen voor U" (Mat 11:25,26 – de kleine kinderen zijn uiteraard niet letterlijke kinderen, maar zij die zich 'klein' maken, door ontvankelijk, nederig en gehoorzaam te zijn als een kind).

Oudtestamentische verwachtingen

Jezus' ondubbelzinnige verkondiging, dat met zijn optreden onder zijn volk het Koninkrijk van God was gekomen, en daarbij zijn beroep (zoals, bijvoorbeeld, in de synagoge van Nazareth) op de vervulling van Oudtestamentische profetieën van Gods Koninkrijk op aarde, brengt onvermijdelijk de kwestie van de aard van Gods Koninkrijk aan de orde en wat er voor de toekomst nog overblijft van de profetieën en beloften.

De profeten in Israël hebben Gods Koninkrijk op aarde beschouwd als een wereldwijde heerschappij:

De HERE zal Koning worden over de gehele aarde. (Zach 14:9)

Hij [Israëls Koning die tot Jeruzalem gekomen is] zal de volken vrede verkondigen, en zijn heerschappij zal zich uitstrekken van zee tot zee, en van de Rivier tot de einden van de aarde. (Zach 9:10)

De zetel van deze wereldwijde regering zal Jeruzalem zijn: "Want uit Sion zal de Wet uitgaan en het Woord van de HERE uit Jeruzalem. En Hij zal richten tussen volk en volk en rechtspreken over machtige naties. Dan zullen zij hun zwaarden tot ploegscharen omsmeden en hun speren tot snoeimessen; geen volk zal tegen een ander volk het zwaard opheffen, en zij zullen de oorlog niet meer leren" (Jes 2:3,4). Daar zal de heerschappij van David weer hersteld worden: "Groot zal de heerschappij zijn en eindeloos de vrede op de troon van David en over zijn Koninkrijk, doordat Hij het sticht en grondvest met recht en gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid" (Jes 9:6 – Niet David zelf zal plaatsnemen op de wereldtroon, maar de hem beloofde Zoon, in wie hij als het ware voortleeft en de hem gegeven belofte vervuld wordt). Daarheen zullen ook de tot inzicht gebrachte sterfelijke mensen verlangend heenreizen, om God te aanbidden en om onderwezen te worden in Zijn wegen, zeggende: "Kom, laten wij opgaan naar de berg van de HERE, naar het huis van de God van Jakob, opdat Hij ons zal leren aangaande Zijn wegen en opdat wij Zijn paden bewandelen" (Jes 2:3). Vanuit dat centrum van Goddelijke Wetgeving en bestuur zal de gehele samenleving op aarde gezegend worden, zodat uiteindelijk de gehele aarde vol zal worden van de heerlijkheid van de HERE (Numeri 14:21).

Dat Jezus geen poging heeft gedaan deze gelukzalige toestand op aarde tot stand te brengen, stond bij voorbaat vast in zijn besluit in de woestijn, en behoeft geen betoog. Toch leveren de Evangeliën overvloedig bewijs dat Hij Zich geheel

en al bij de Oudtestamentische verwachting van een nieuwe samenleving op aarde aansloot. Al bij het bezoek van de Engel Gabriël aan Maria werd gezegd: "de HERE God zal Hem de troon van zijn vader David geven, en Hij zal als koning over het huis van Jakob heersen tot in eeuwigheid, en zijn koningschap zal geen einde nemen" (Luc 1:32,33). Jezus' derde zaligspreking in de Bergrede luidt: "Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven" (Mat 5:5). Jezus verbiedt het zweren bij Jeruzalem "omdat het de stad van de grote Koning is" (Mat 5:35). In diezelfde rede leert Hij zijn discipelen bidden: "Laat [in de zin van: Doe] Uw Koninkrijk komen en Uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel" (6:10 NBV). In de reeks gelijkenissen in Matteüs 13 wordt tot drie keer toe gesproken van "de voleinding [NBV: voltooiing] van de wereld", en op een andere plaats van de "wedergeboorte" van de wereld, wanneer de apostelen op tronen zullen zitten om over de twaalf stammen Israëls te regeren (Matteüs 19:28 – NBV: herschepping). In die tijd zullen de rechtvaardigen stralen als de zon in het Koninkrijk van hun Vader" (Mat 13:43), en zullen zij het Koninkrijk beërven dat hun "bereid is van de grondlegging van de wereld af" (Mat 25:34).

Het Koninkrijk in voorlopigheid

Jezus beschouwde de vestiging van zijn heerschappij overal op aarde daarom als een toekomstige ontwikkeling, die pas met zijn terugkeer van (en als!) de rechterhand van de Vader verwezenlijkt zou worden. Dit houdt in dat met zijn optreden in Galilea het Koninkrijk van God slechts ten dele en in voorlopigheid was gekomen. Hierbij dienen we rekening te houden met het gegeven, dat het woord dat, zowel in het Oude als het Nieuwe Testament, met 'koninkrijk' wordt vertaald, in eerste instantie 'koningschap' of 'heerschappij' betekent. Het ruimtelijke Rijk waarin het koningschap, de heerschappij, wordt uitgeoefend, hoewel uiteraard inbegrepen, is van secundair belang. Jezus' ongeëvenaarde wonderen getuigen van zijn unieke koninklijke gezag en rang, maar tot Hij terugkomt is ieder mens vrij die te aanvaarden en te erkennen of te verwerpen, met alle eeuwigdurende consequenties daarvan. Hierin ligt die verborgenheid van het Koninkrijk waarover Jezus tot zijn discipelen sprak, in antwoord op hun vraag waarom Hij begonnen was in gelijkenissen te spreken: "Omdat het u is gegeven de geheimenissen van het Koninkrijk van de hemel te kennen, maar hun is dat niet gegeven. Want wie heeft, hem zal gegeven worden en hij zal overvloedig hebben; maar wie niet heeft, ook wat hij heeft, zal hem ontnomen worden" (Mat 13:11,12).

Het grote voorrecht dat Jezus' tijdgenoten kregen, getuigen te zijn van de wonderen van zijn Koninkrijk, bracht een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Doordat zij Hem verwierpen vielen ze onder het oordeel dat veertig jaar later een eind maakte aan de Joodse natie, gevolgd door eeuwenlange verstrooiing en vervolging. Naar aanleiding van de gelijkenis van de onrechtvaardige pachters, en

zijn verwijzing naar de psalm die voorzag dat de steen die de bouwlieden afgekeurd hadden tot een hoeksteen zou worden, merkte Jezus op: "Daarom, Ik zeg u, dat het Koninkrijk van God van u zal weggenomen worden en het zal gegeven worden aan een volk, dat de vruchten daarvan opbrengt" (Mat 21:43).

De Koning, die eens de wonderen van zijn Koninkrijk deed en zijn heerschappij vestigde onder een aantal Hem vrijwillig dienende onderdanen, leeft nu en tot in eeuwigheid. Zij die Hem als Koning erkennen, en zijn koninklijke soevereiniteit in hun absolute gehoorzaamheid aan Hem bewijzen, gaan nu al zijn Koninkrijk binnen. De apostel Paulus betuigde eens hoe radicaal de verandering van levenssituatie is voor allen die afscheid nemen van een slechte wereld, die verzonken ligt in duisternis en vervreemding van God, om nu al tot zijn Rijk toe te treden: "Hij heeft ons verlost uit de macht van de duisternis en overgebracht in het Koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde, in wie wij de verlossing hebben, de vergeving van de zonden" (Kol 1:13,14). Tot deze verlossende verandering van toestand worden alle mensen geroepen.

2. Het nieuwe Israël

De Koning leert zijn volgelingen de weg van gerechtigheid – Matteüs 5-7

Hoe keek de Heer Jezus zijn leerlingen aan, toen zij zich om Hem heen schaarden om naar zijn woorden te luisteren, toen Hij op een heuvel in Galilea ging zitten en hen overzag? Zij wisten toen nog helemaal niet wat hun, die pas kort leerlingen van Hem waren, te wachten stond – en Jezus sprak hier ook niet op concrete wijze over. Zo repte Hij er met geen woord over dat zijn volk Hem verwerpen zou. En ook niet dat de maatbeker van de toorn – die dit volk door zijn chronische ongehoorzaamheid al eeuwenlang bezig was te vullen – door Jezus' kruisiging in Jeruzalem zou overlopen, en uiteindelijk zou leiden tot het einde van de Joodse natie. En al evenmin dat Hij zou sterven aan een kruis en op de derde dag uit de doden worden opgewekt, om daarna lange tijd bij zijn Vader in de hemel te zijn.

Maar Jezus zelf stonden deze toekomstige ontwikkelingen duidelijk voor ogen, toen Hij het woord nam om zijn leerlingen aan te sporen tot een leven van gerechtigheid, en hun uit te leggen wat deze gerechtigheid in hun dagelijkse levenswandel van hen vroeg. Hoewel Hij pas later sprak over de Gemeente, die Hij van plan was te stichten en te bouwen, zag Hij in deze leerlingen al de kern van het nieuwe, geestelijke Israël. Dat nieuwe volk zou namelijk de plaats van het van God afgeweken volk innemen, en tijdens zijn verblijf in de hemel van Hem getuigen door zijn Evangelie te verkondigen.

Daarom richtte Hij het woord tot hen, om de levenswijze duidelijk te maken die van ware kinderen van God wordt gevraagd. Een levenswijze die zo scherp zou afsteken tegen een oppervlakkige, uitwendige en afgezwakte opvatting over de eisen van een heilig leven in de Wet en de Profeten, waarvoor de Joodse leraars verantwoordelijk waren. Hoewel zijn rede, die de betekenis van Gods geboden aan Israël zoveel meer diepgang geeft, in het teken staat van de heilshistorische situatie in een vrij vroeg stadium van Jezus' werkzaamheid in Galilea, blijft zij voor al zijn volgelingen in alle tijden en plaatsen een onmisbare bron van kennis.

De zaligsprekingen

Hoe zou Jezus de aandacht van zijn luisteraars beter hebben kunnen vangen, en hen meer kunnen aansporen de veeleisende pelgrimsweg naar zijn Koninkrijk trouw te bewandelen, dan met de reeks 'zaligsprekingen' waarin Hij hun het toegezegde heil voor ogen houdt? Met het steeds terugkerende 'zalig' – wat 'gezegend' betekent, en soms ook weergegeven wordt met 'gelukkig' – verzekert

Hij hen van het goede dat de liefdevolle Vader in de hemel al vóór de grondlegging van de wereld in voorbereiding heeft voor Zijn kinderen. Met de eerste en de laatste 'zaligspreking' verduidelijkt Jezus het voorrecht dat zij nu al – om hun geloof in Hem – toegang hebben gekregen tot de sfeer van zijn koningschap: "voor hun is het Koninkrijk van de hemel" (Mat 5:3,10). Met de andere zaligsprekingen vestigt Hij hun aandacht op de voor hen weggelegde volmaakte toekomstige heerlijkheid – toezeggingen die des te meer betekenis hebben omdat zij uitgaan van het bekende Woord van God door Zijn profeten. De belofte "zij zullen de aarde beërven", bijvoorbeeld, herinnert aan het refrein in Psalm 37: "maar de ootmoedigen [nederigen van hart] beërven het land en wonen daarin voor altijd" (Ps 37:9,11,18,29). De belofte dat 'de reinen van hart' voor Gods aangezicht zullen verschijnen – de standaarduitdrukking in het Oude Testament voor het binnengaan van Gods heiligdom (Exodus 34:23; Psalm 42:3) – geeft aan dat zij de in Psalm 24 beschreven heerlijkheid zullen ontvangen: de berg van de HERE te mogen beklimmen, om in Zijn heilige stad te staan op de dag waarop de 'Koning der ere', of 'Koning der heerlijkheid', zijn intrede in Jeruzalem doet om die tot hoofdstad van Gods wereldwijde Koninkrijk te maken.

Wat zijn de karaktereigenschappen van hen die de hemelse Vader verwaardigt die heerlijkheid te ontvangen? Het grondprincipe ligt in hun nederige vertrouwensafhankelijkheid van Hem: "Zalig de armen van geest". Uit deze onzelfzuchtigheid vloeit het verlangen voort naar gerechtigheid, naar bevrijding uit het menselijke kwaad, en het bewijzen van barmhartigheid aan anderen – wat ook aanleiding geeft tot het stichten van vrede. Zelfs in de volgorde van de zaligsprekingen is dus een karakterontwikkeling te bemerken.

Bovendien ziet Jezus zulke kinderen van God niet alleen als eenlingen op hun pelgrimsweg, maar ook als zijn volgelingen die als eenheid een functie moeten vervullen. Vanwege de afvalligheid onder het verbondsvolk, dat zijn hoge roeping niet waardig blijkt, en het algehele morele verval in de heidenwereld, is voor dit groepje volgelingen van Christus een uiterst belangrijke taak weggelegd. "U bent het zout van de aarde", zegt Jezus hen. Met hun bederfwerende invloed zullen ze de morele ontbinding onder hun volk enigszins tegengaan. Ook zegt Hij hen: "U bent het licht van de wereld". Niet alleen in Israël, maar ook ver daarbuiten, zullen zij binnenkort het licht van het reddende Evangelie verspreiden, zodat de maatschappij niet volledig in duisternis zal komen te liggen, maar verlicht zal worden met de kennis van Gods heilsplan en heilswerk in en door Zijn Zoon.

De grond van gerechtigheid

Proberen we met één woord het waardige leven aan te geven, dat Jezus zijn luisteraars in de loop van de Bergrede ontvouwt, dan is dat 'gerechtigheid'. Hoe drin-

gend noodzakelijk die is, blijkt al uit de inleiding tot het volgende gedeelte, waarin Jezus een ernstige waarschuwing geeft: "Want Ik zeg u: Indien uw gerechtigheid niet overvloedig is, méér dan die van de Schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het Koninkrijk van de hemel beslist niet binnengaan" (Mat 5:20). Het positieve karakter van deze gerechtigheid verklaart Hij vervolgens in het gedeelte dat begint met de woorden: "Let op, dat u uw gerechtigheid niet doet voor de mensen" (Mat 6:1). Deze perikoop, waarin Jezus ook over onnodige bezorgdheid over het vervullen van levensbehoeften spreekt, wordt dan afgesloten met het samenvattende vermaan: "Maar zoek eerst Zijn [Gods] Koninkrijk en Zijn gerechtigheid en dit alles zal u bovendien geschonken worden" (vs. 33).

De grond van deze gerechtigheid ligt in de vervulling van Gods eis een heilig leven te leiden, zoals bekendgemaakt en opgelegd in de 'Wet van Mozes' en de boodschappen van Israëls profeten. Jezus beschouwt zijn eigen levensroeping in het licht hiervan: "Denk niet, dat Ik gekomen ben om de Wet of de Profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen. Want voorwaar [voorzeker], Ik zeg u: Eer [Totdat] de hemel en de aarde vergaan, zal er niet één jota of één tittel [zeg maar: geen letter] vergaan van de Wet, voordat [totdat] alles zal zijn gebeurd" (Mat 5:17,18). Jezus' eigen levensdoel is het volledig doen van alles wat God in de Wet en de Profeten van Zijn volk heeft gevraagd. En deze houding dient als onmisbaar voorbeeld voor zijn volgelingen:

Wie dan één van de kleinste van deze geboden ontbindt en de mensen zo leert, zal zeer klein heten in het Koninkrijk van de hemel [Lucas: van God]; maar wie ze doet en leert, die zal groot heten in het Koninkrijk van de hemel. Want Ik zeg u: Indien uw gerechtigheid niet overvloedig is, meer dan die van de Schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het Koninkrijk van de hemel niet binnengaan. (vzn 19,20)

Dat de Schriftgeleerden en Farizeeën, hoewel zij voortdurend bezig waren met de vervulling van de Wet – tot in de kleinste bijzonderheden toe – daarin ernstig te kort schoten, blijkt dus uit deze waarschuwing dat de gerechtigheid van Jezus' discipelen meer moest zijn dan die van hen. Maar waarin ligt deze overvloedigere gerechtigheid die onontbeerlijk is om Gods Koninkrijk binnen te gaan? Zeker niet in het vermeerderen van voorschriften voor de dagelijkse bezigheden, want daarin waren de Farizeeërs al meesters: "u geeft tienden van de munt, de dille en de komijn" – niet alleen van zulke levensbehoeften als koren, most en olie dus, maar zelfs van allerlei kruiden (Matteüs 23:23). Het is de oppervlakkigheid van de Joodse Wetsvervulling die Jezus in de Bergrede en bij andere gelegenheden hekelt: "u hebt het belangrijkste van de Wet verwaarloosd". Deze vervlakkig illustreert Jezus vervolgens aan de hand van een zestal voorbeelden, die worden ingeleid met de woorden: "U hebt gehoord" of: "Er is ook gezegd".

Voorbeelden van de Joodse wetsoverleveringen

Deze woorden – ‘gehoord’ en ‘gezegd’ – geven het verschil al aan met Jezus’ gebruikelijke beroep op de Wet en de Profeten. Dat begint Hij meestal met: “Er staat geschreven”, of: “Hebt u niet gelezen?” De tegenstelling ligt dus in wat door (niet: tot) de oudsten in Israël werd gezegd, en zij in hun traditionele Wetsleer handhaafden aan de ene kant, en het – met jota’s en tittels, dat zijn leestekens en accenten die de nuances aangeven waar het om gaat – geschreven Woord door Mozes en de profeten aan de andere kant. Niet alleen zou, na Jezus’ uitdrukkelijke vermaan tot gehoorzaamheid aan de Schriften (ons Oude Testament), alle kritiek daarop zeer ongerijmd zijn, maar de voorbeelden die Hij geeft hebben alleen betrekking op de Joodse vervlakking van de Wet door hun tradities, ten koste van de oorspronkelijke bedoeling van God: “Zo hebt u het Woord van God van kracht beroofd ter wille van uw overlevering” (Mat 15:6).

Voorbeeld 1

Jezus’ eerste voorbeeld gaat uit van het gebod: “U zult niet doodslaan”, en de daarmee samenhangende Joodse bepaling: “Wie doodslag pleegt, zal vervallen aan het gerecht [de rechtbank]” (Mat 5:21). Maar Gods eis heeft veel grotere consequenties dan de berechting in de plaatselijke, synagogale rechtbank voor moord. Niet alleen is de wil iemand te doden – al wordt om welke reden dan ook die wens niet uitgevoerd, bijvoorbeeld uit angst voor de gevolgen of het ontbreken van de gelegenheid — gelijk te stellen aan de daad zelf, maar moord heeft zijn oorsprong in haat, en die is al een overtreding van Gods gebod. Vanwege die innerlijke houding zal een mens niet voor een menselijke rechtbank ter verantwoording worden geroepen, maar voor de Rechter van de aarde, Die het hart doorgrondt en de nieren toetst (dus alles weet wat in een mens omgaat), met alle eeuwige gevolgen van dien.

Voorbeeld 2

Eveneens blijft, volgens Jezus’ tweede voorbeeld, het verbod van echtbreuk niet beperkt tot de overspelige daad zelf. Die is het uiterste gevolg van wellustige gedachten, die niet in toom gehouden maar gekoesterd en aangewakkerd worden: “Maar Ik zeg u: Een ieder, die een vrouw aanziet om haar te begeren, heeft in zijn hart al echtbreuk met haar gepleegd” (Mat 5:28).

Voorbeeld 3

Even onverantwoord is het traditionele voorschrift dat een man toestaat zijn vrouw met een scheidbrief weg te zenden. Hiermee wordt door de ‘Wet van Mozes’ de zonde van echtscheiding niet goedgekeurd, maar alleen geregeld en binnen bepaalde grenzen gehouden. Zoals Jezus bij een andere gelegenheid verklaart:

Mozes heeft u met het oog op de hardheid van uw harten toegestaan uw vrouwen weg te zenden, maar in het begin is het niet zo geweest. (Mat 19:8)

Maar Ik zeg u: Een ieder, die zijn vrouw wegzendt om een andere reden dan onthucht, maakt, dat er echtbreuk met haar gepleegd wordt; en een ieder die een weggezondene trouwt, pleegt echtbreuk. (Mat 5:32)

Voorbeeld 4

Er is ook geen sprake van een tegenstrijdigheid tussen de in de Wet vastgelegde praktijk om in bepaalde omstandigheden een plechtige afspraak of belofte te benadrukken met een eed, en Jezus' afkeuring van de Joodse gewoonte met allerlei eedformules de waarheid van alledaagse uitspraken te benadrukken en zich vervolgens daar niet aan te houden: "Heeft iemand bij de tempel gezworen, dát betekent niets, maar heeft iemand bij het góud van de tempel gezworen, dán is hij gebonden ... En heeft iemand bij het altaar gezworen, dát betekent niets; maar heeft iemand bij de gáve, die daarop ligt, gezworen, dán is hij gebonden" (Mat 23:16-22). Ieder mens dient de nuchtere waarheid uit te spreken, zonder allerlei onnodige of misleidende draaiingen en omschrijvingen die voor meerdere uitleg vatbaar zijn: "Maar Ik zeg u, in het geheel niet te zweren ... Laat het ja, dat u zegt, ja zijn, en het nee, nee; wat daar bovenuit gaat, is uit de boze" (Mat 5:37).

Voorbeeld 5

Ook met zijn vijfde voorbeeld, de wet van "oog om oog en tand om tand", is het niet Jezus' bedoeling noodzakelijke strafbepalingen in de burgerlijke samenleving op te heffen. Verre van een vrijbrief voor wraak te zijn, legde dit voorschrift juist beperkingen op aan de wraakzuchtigheid. Niet het slachtoffer van een misdrijf, maar de aangestelde rechter droeg de verantwoordelijkheid het recht toe te passen en de billijke straf te bepalen. De Wet verbiedt niet alleen wraakzucht, maar ook gevoelens van vijandigheid:

U zult uw broeder niet haten ... (Lev 19:17)

Maar Ik zeg u, de boze [slechte, kwaadaardige] niet te weerstaan ... Geef hem, die van u vraagt, en wijs hem niet af, die van u lenen wil ... (Mat 5:39,42)

Voorbeeld 6

Tenslotte veroordeelt Jezus de zo kenmerkende, maar uiterst verkeerde, conclusie die de Joden uit het gebod: "U zult uw naaste liefhebben" trekken, namelijk: "en uw vijand zult u haten" – iets dat nergens in de Wet voorkomt en er volledig mee in tegenspraak is. Het woord 'naaste' is niet bedoeld om de verplichting liefde te bewijzen te begrenzen, maar eerder als aanduiding van eenieder, wie dan ook, met wie een mens in aanraking komt en aan wie men verplicht is menslievendheid te bewijzen – vooral als zo iemand hulp nodig heeft. Radicaal in tegen-

stelling met deze ongeoorloofde begrenzing van de plicht liefde voor de medemens te hebben, zegt Jezus vervolgens: "Maar Ik zeg u: Heb uw vijanden lief en bid voor wie u vervolgen, opdat u kinderen mag zijn van uw Vader, die in de hemel is; want Hij laat Zijn zoon opgaan over slechten en goeden en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen" (Mat 5:44,45). Deze motivatie – van waardige kinderen wordt verwacht dat zij de houding van hun Vader zullen aanleren – staat lijnrecht tegenover de bekrompen wettische gezindheid van de Joodse Wetsleraars en hun oppervlakkige Wetsbeschouwing. Jezus stelt niet de Wet, maar de relatie met God op de voorgrond. God is goed voor álle mensen, en zo moet ook de houding van Zijn kinderen ten opzichte van hun medemens zijn. Het is met het oog op deze onbegrensde van de liefde, en niet op grond van perfectionistische overwegingen, dat Jezus zijn kritiek op de Joodse overlevering afrondt met de conclusie: "U dan zult volmaakt zijn, zoals uw hemelse Vader volmaakt is" (vs. 48). Deze betekenis wordt bevestigd in de parallele praktische weergave in Lucas: "Wees barmhartig, zoals uw Vader barmhartig is" (Luc 6:36).

Conclusie

Uit deze zes voorbeelden van de wijze van gehoorzaamheid aan de Wet en de Profeten, blijkt hoe diepgaand Jezus' beschouwing is. De vervulling van de Wet heeft haar wortels in de geesteshouding van een mens. Het is een zaak van het hart: "Een goed mens brengt uit de goede schat van zijn harte het goede voort en een slecht mens brengt uit de boze schat het slechte voort" (Luc 6:45). Alleen wanneer een mens innerlijke bekering heeft ondergaan, en leeft in dagelijkse gemeenschap en vrede met de Vader – Die hem liefheeft en hem steeds vergeeft – is hij in staat de eisen van de Wet en de Profeten te volbrengen, en daarmee de gerechtigheid te verwerven die noodzakelijk is om bij de wederkomst van Christus het Koninkrijk van God binnen te mogen gaan.

Gerechtigheid in de praktijk

Het volgende gedeelte van de Bergrede leidt Jezus in met de woorden: "Pas op, dat u uw gerechtigheid niet doet voor de mensen, om door hen opgemerkt te worden" (Mat 6:1). Vervolgens geeft Hij drie veelzeggende voorbeelden van het doen van deze gerechtigheid.

Het eerste heeft betrekking op het geven van aalmoezen aan de armen, waarbij de discipel zijn verantwoordelijkheid tegenover de behoeftigen onder zijn medemensen nakomt.

Het tweede gaat over bidden, waarbij de relatie met de Vader in de hemel wordt ervaren.

Het derde is dat van het vasten, waarmee de discipel de verloochening van zijn eigen lichamelijke behoeften als een geestelijke discipline ondergaat.

Wat is het vernederend te merken, dat wij mensen zelfs met zulke goede activiteiten bezig kunnen zijn teneinde onszelf, en niet de hemelse Vader, te behagen, door uit te zijn op goedkeurende woorden van anderen! Toch zijn er blijkbaar veel van zulke 'huichelaars' onder Jezus' tijdgenoten, die de aandacht graag op zichzelf willen vestigen. Wetend hoe verleidelijk deze verzoeking ook voor zijn volgelingen kan zijn, waarschuwt Jezus dat er in de zucht naar de waardering van anderen een listig en verderfelijk gevaar ligt.

Opvallend is in dit verband de tot drie keer toe uitgesproken bemoediging: "uw Vader, die in het verborgene ziet, zal het u vergelden" (Mat 6:4,6,18). Jezus aarzelt niet zijn discipelen tot een overvloedige gerechtigheid aan te sporen, met het vooruitzicht op een uiteindelijke beloning: "uw loon is groot in de hemel". Deze zelfde bemoediging is ook bij andere gelegenheden te zien:

Wie één van deze kleinen, omdat hij een discipel is, ook maar een beker koud water te drinken geeft, voorwaar, Ik zeg u, zijn loon zal hem beslist niet ontgaan". (Mat 10:42)

Heb uw vijanden lief, en doe hun goed en leen zonder op vergelding te hopen [zonder ervan uit te gaan dat zij u terugbetalen], en uw loon zal groot zijn. (Luc 6:35)

Jezus leert ook dat dit 'loon' hén geschonken zal worden die er in hun dienst voor Christus en de zijnen voor gezorgd hebben een geestelijk tegoed in de hemel bijeen te brengen: "Verzamel u geen schatten op aarde, waar mot en roest ze ontoonbaar maakt en waar dieven inbreken en stelen; maar verzamel u schatten in de hemel" (Mat 6:19,20). Zo raadt Hij ook de rijke jongeling, die zo graag volmaakt wil zijn, aan: "Verkoop uw bezit en geef het aan de armen, en u zult een schat in de hemel hebben" (Mat 19:21). Deze voorstelling van een geestelijke investering, die een mens door middel van daden van gehoorzaamheid kan doen en waarvan de opbrengst op zijn levensrekening in de hemel wordt bewaard, leefde sterk in het toenmalige Jodendom. In de leer van Jezus wordt deze zienswijze echter van iedere zweem van verdienstelijkheid ontdaan. God schenkt de 'beloning' niet als Rechter op basis van wat een mens verdient heeft en waar hij recht op heeft, maar als een Vader, Wiens milde gaven geschonken worden uit Zijn overvloedige liefde: "Uw Vader zal het u vergelden". Weliswaar eist Hij van Zijn kinderen onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan Zijn geboden, maar wat Hij daartegenover stelt staat in geen enkele verhouding tot wat zij hebben 'gepresteerd'. De gelijkenis van arbeiders in de wijngaard (Mat 20:1-16) laat niet alleen zien dat het beloofde loon niet verdiend kan worden, maar ook dat het verschil in dienstbetoon tussen de ene discipel en de andere volledig in het niet valt in verhouding tot wat hen geschonken wordt.

De voorstelling dat de 'schat' wordt bewaard in de hemel, betekent niet dat men bij de dood naar de hemel zal moeten gaan om daar Gods gave van leven te ontvangen. Integendeel, Jezus maakt in zijn leer even duidelijk als de profeten in Israël vóór Hem, dat het Gods bedoeling is dat Zijn kinderen in onsterfelijkheid en onvergankelijkheid hier op aarde zullen leven: "Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven" (Mat 5:5). Jezus leert zijn volgelingen niet bidden dat zij naar de hemel mogen gaan, maar of God Zijn Koninkrijk op aarde tot stand wil brengen (Mat 6:10). De beloning zal pas door de Heer geschonken worden wanneer Hij terugkomt:

Want de Zoon des mensen zal komen in de heerlijkheid van zijn Vader, met Zijn engelen, en dan zal Hij eenieder vergelden naar zijn daden. (Mat 16:27)

De Zoon des mensen zal zijn engelen uitzenden en zij zullen uit zijn Koninkrijk verzamelen alles wat tot zonde verleidt ... Dan zullen de rechtvaardigen stralen als de zon in het Koninkrijk van hun Vader. (Mat 13:41-43)

Dit aspect van Jezus' leer is, met vele andere aspecten, terug te vinden in de eerste brief van de apostel Petrus: God heeft ons "doen wedergeboren worden tot een levende hoop, tot een onvergankelijke, onbevleete en onverwelkelijke erfenis, die in de hemel weggelegd is ... die gereed ligt om geopenbaard te worden in de laatste tijd ... bij de openbaring van Jezus Christus" (1 Pet 1:3-7).

Geen halfslachtigheid

Dit leven van overvloedige gerechtigheid, waarop Jezus in de Bergrede aandringt als onmisbare voorbereiding op het binnengaan van zijn Koninkrijk, eist onverdeelde toewijding. Evenals een slaaf onmogelijk in dienst kan staan van twee verschillende meesters die tegenstrijdige eisen opleggen, kan ook een discipel niet voldoen aan de eisen van Christus én aan die van zijn eigen verlangens: "Niemand kan twee heren dienen, want hij zal of ene haten en de andere liefhebben, of zich aan de ene hechten en de andere minachten; u kunt niet God dienen én Mammon" (Mat 6:24). *Mammon* is hier de rijkdom gepersonifieerd als een meester die al iemands belangstelling en streven bepaalt.

Ook zorgen om levensbehoeften, of wat een mens ook voor zichzelf en de zijnen nodig vindt, kan hem maar al te gemakkelijk van zijn dienstbaarheid aan God afbrengen. Dit gevaar brengt Jezus dan ook onder de aandacht; en het woord waarmee Hij dit nieuwe gedeelte begint, geeft het logische verband met het voorafgaande aan: "Daarom zeg Ik u: Wees niet bezorgd over uw leven, wat u zult eten of drinken, of over uw lichaam, waarmee u het zult kleden" (Mat 6:25).

Wetend hoe goed God is voor alle mensen, die van Zijn gaven van zon en regen en vruchtbare tijden genieten, mogen vooral Zijn kinderen op Hem vertrouwen, als op een liefdevolle Vader Die in al hun noden zal voorzien. Wat zou het kleinge-

lovig zijn eraan te twijfelen, of de Schepper van het wonderbare organisme van het menselijke lichaam ook in staat is dit op passende wijze te voeden en te kleden! Maar waar het hier om gaat is niet dat Gods kinderen bij voorbaat verzekerd zijn van hun levensbehoeften, want die worden hun niet zonder meer gegarandeerd. Jezus wil hiermee zijn discipelen leren, dat zij onmogelijk hun leven veilig kunnen stellen door voedsel en kleding. Achter het redengevende 'daarom' ligt de gedachte die Jezus bij een andere gelegenheid zó formuleerde: "Want wat zou het een mens baten, als hij de gehele wereld won, maar schade leed aan zijn ziel? Of wat zal een mens geven in ruil voor zijn leven?" (Mat 16:26). Het streven van een discipel moet gericht zijn op de hem beloofde heerlijkheid, in het vertrouwen dat – als hij daarbij voldoet aan wat van hem verwacht mag worden om in zijn levensbehoeften te voorzien (zie het voorbeeld van Paulus in Handelingen 20:34 – zijn Vader in de hemel voor hem zal zorgen: "Maar zoek eerst Zijn Koninkrijk en Zijn gerechtigheid en dit alles zal u bovendien geschonken worden" (Mat 6:33). Het tijdelijke leven krijgt zin en betekenis wanneer het beschouwd wordt als de voorbereiding op het eeuwige, en daaraan moet het ondergeschikt gemaakt worden. Terugblikkend op Golgotha drukt Paulus dezelfde waarheid uit, op een wijze die Jezus op de berg nog niet kon doen: "Hoe zal Hij, die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons met Hem ook niet alle dingen schenken?" (Rom 8:32).

Kritiek op anderen

Voordat Hij zijn uiteenzetting van het leven van overvloedige gerechtigheid afrondt met het vermaan om, door middel van aanhoudend gebed, op Gods hulp aan te dringen, waarschuwt Jezus voor nog een andere eigenschap die het toenmalige Jodendom kenmerkte, maar die zijn eigen volk beslist moet vermijden, namelijk de gebreken van anderen bekritisieren: "Oordeel niet opdat u niet geoordeeld wordt" (7:1). De Farizeeën waren sterk geneigd geringschattend op hun tijdgenoten neer te kijken:

Maar die schare, die de Wet niet kent, vervloekt zijn zij! (Joh 7:49)

God, ik dank U, dat ik niet zó ben als de andere mensen ... (Luc 18:11)

Jezus noemt de man die zozeer in beslag genomen wordt door de 'splinter' van een gebrek in een broeder dat hij de 'balk' van zijn eigen zonde (en in dit voorbeeld komt de splinter nota bene van die balk) tegen de HERE zelfs niet opmerkt, een huichelaar – een term die Hij voor voor de Schriftgeleerden en Farizeeën had gebruikt.

Gebedsverhoring

Jezus heeft nu de beginselen van een God welgevallig leven uiteengezet. Toch weet Hij maar al te goed dat het nieuwe Israël, dat door geloof in Hem tot stand

zal komen, vaak voor problemen zal komen te staan. Daarom spoort Hij zijn luisteraars aan de hulp van de Vader te zoeken door onophoudelijk te bidden: "Bid en u gegeven worden; zoek en u zult vinden, klop en u zal opgedaan worden" (Mat 7:7). Het gebed gaat uit van het vertrouwen op God als de liefdevolle Vader van Zijn kinderen, Die in al hun behoeften zal voorzien: "Indien dan ú, hoewel u slecht bent, goede gaven weet te geven aan uw kinderen, hoeveel te meer zal uw Vader in de hemel het goede geven aan hen, die Hem daarom bidden" (vs. 11). Uit heel Jezus' leer blijkt dat met dit 'goede' niets minder wordt bedoeld dan het eeuwige leven, dat in zijn Evangelie van het Koninkrijk van God, dat Hij overal in zijn land verkondigde, zo centraal staat. De hele verantwoordelijkheid die zijn discipelen – die als pelgrims door de tegenwoordige Godvijandige wereld reizen – dragen wordt in het slot zó samengevat: "Alles nu wat u wilt, dat u de mensen doen, doe u hun ook zo; want dit is de Wet en de Profeten" (vs. 12). Jezus' ontvouwing van het leven van overvloedige gerechtigheid ging uit van gehoorzaamheid aan de Wet en de Profeten, en eindigt op dezelfde wijze.

De beslissende keuze

Het had de trouwe volgelingen onder Jezus' luisteraars nu duidelijk moeten zijn, dat Hij hen roept tot een leven van voortdurende en ernstige toewijding. Om hen hier verder toe te aan te moedigen, stelt Hij hun tenslotte de twee alternatieve en definitieve bestemmingsmogelijkheden van het menselijk bestaan voor ogen: de eeuwige dood, of eeuwig leven in Gods Koninkrijk. Hij doet dit met drie beelden, die spreken van twee verschillende wegen, twee soorten bomen en twee manieren van bouwen.

Twee wegen

"Ga in door de nauwe poort, want wijd is de poort en breed de weg, die naar het verderf leidt, en velen zijn er, die daardoor ingaan; want nauw is de poort, en smal de weg, die naar het leven leidt, en weinigen zijn er, die hem vinden" (Mat 7:13,14). Met deze woorden stelt Jezus de toestand van de gehele mensheid op aarde in het juiste perspectief. Het is zo verleidelijk jezelf met je medemensen te vergelijken, in de veronderstelling dat een barmhartige Vader uiteindelijk voor iedereen goed zal zijn, en daarmee te vervallen in een vaag optimisme over het leven na de dood. Jezus laat geen ruimte voor een gemakkelijke illusie, want hieruit blijkt zonneklaar de noodlottige consequentie dat verreweg de meeste mensen die de opeenvolgende generaties in de menselijke geschiedenis hebben voortgebracht, voor altijd zullen verdwijnen. Zij lopen voorgoed dat volmaakte en verheerlijkte leven mis, dat God voor Zijn kinderen in voorbereiding heeft. De mens die verlangt Christus' Koninkrijk binnen te gaan, moet inzien wat discipelschap in de praktijk inhoudt; namelijk zelfverloochening en het onophoudelijke streven naar het leven van gerechtigheid.

Twee bomen

De keuze van de juiste weg houdt voor een volgeling van Jezus ook de noodzaak in onderscheid te maken als mensen 'in Gods Naam' tot hem spreken. Er zijn mensen die menen Christus' discipelen te zijn, die in zijn naam spreken en handelen, maar die op de dag van het eindoordeel door Hem verworpen zullen worden. Zulke misleiders zijn een gevaar voor anderen, en daarom moet een volgeling van Christus op zijn hoede zijn, en hoge aanspraken van anderen toetsen aan de onbedrieglijke maatstaven van wat die mensen voortbrengen in wat zij leren en doen: "Aan hun vruchten zult u hen kennen ... Zo brengt iedere boom goede vruchten voort, maar de slechte boom brengt slechte vruchten voort ... Iedere boom dan, die geen goede vruchten voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen. Zo zult u hen dan aan hun vruchten kennen" (Mat 7:16-21).

Twee bouwers

Tenslotte schildert Jezus de twee mogelijke levensbestemmingen in een onvergetelijke gelijkenis (Mat 7:24-27). In wat een mens met zijn leven en al zijn capaciteiten doet, is hij te vergelijken met een bouwer van een huis. Eenieder die de wil van God kent, is vrij te beslissen waarop hij zijn leven wil bouwen: óf op het onzekere fundament van menselijke waarden, ambities en maatstaven, óf op het zekere fundament van een leven naar de waarden en maatstaven van God. Daarbij moet hij van meet af aan goed inzien, dat hoe en waar hij op bouwt bepalend is voor zijn eeuwige toekomst. Een verstandige Galileeër kende het gevaar waaraan een huis dat op los zand in een dal werd gebouwd bloot stond, wanneer hevige winden en regen over het land kwamen. Alleen door te bouwen op het fundament van een leven naar de geboden van Christus, zoals uiteengezet in de Bergrede, zal een mens de stormen die in de loop van zijn leven over hem heenkomen, overleven, en bovendien de allergrootste beproeving op de dag van het oordeel doorstaan. Dan zal hij bevrijd worden uit het oordeel en definitief en voor altijd verlost van zonde en dood, en zo ook van alle menselijke zwakheden en tekortkomingen.

3. De Heer zendt apostelen uit

Raad voor de verkondiging van het Evangelie – Matteüs 10

Het gerucht van Jezus' optreden in Galilea verspreidde zich al snel tot buiten de grenzen van het land Israël. Hier sprak een Mens als een geweldig Profeet, die met zijn gezaghebbende stem en zeer dringende boodschap zijn luisteraars wist aan te trekken en te boeien. Ook genas Hij elke dag weer zieken van allerlei kwalen. Het is daarom niet verwonderlijk dat uit alle plaatsen in het land, en zelfs van daarbuiten, drommen hulpbehoevenden naar Hem toestroomden – met in hun kielzog velen die alleen maar nieuwsgierig waren: "En grote menigten volgden Hem, uit Galilea en Dekapolis, uit Jeruzalem en Judea, en (van) over de Jordaan" (Mat 4:25 HSV).

Waar Hij ook ging in de streek waar Hij was opgegroeid, vergezelde de menigte Hem. Hij keek met mededogen naar deze stakkers, die zo hard goede geestelijke zorg nodig hadden: "Toen Hij de scharen [HSV: menigten] zag, werd Hij met ontferming over hen bewogen, omdat zij voortgejaagd en afgemat waren, als schapen die geen herder hebben" (Mat 9:36). Hij verlangde voor deze in nood verkerende landgenoten meer te doen dan waartoe Hij in zijn eentje in staat was. Hij had assistentie nodig, en vroeg zijn discipelen te bidden, dat er meer arbeiders zouden komen om met Hem de oogst van gelovigen binnen te halen. Kort daarna werden ze zelf voor dit doel uitgezonden, als in antwoord op hun eigen gebeden!

Twaalf apostelen

Volgens de Evangeliën van Marcus en Lucas had Jezus uit zijn kring van trouwe volgelingen al een twaalfstal mannen gekozen om Hem steeds te vergezellen. Nadat zij deze leerzame ervaring in zijn nabijheid hadden gehad, gaf Hij hun macht om te genezen, en stuurde hen in tweetallen uit naar de plaatsen waar Hij nog niet had gepredikt. In het eerste deel van de redevoering in Matteüs 10 staan de instructies en raad die Hij hun gaf.

Het aantal van twaalf zal ongetwijfeld betrekking hebben op de twaalf stammen van Israël. Jezus stond toen alleen ten dienste van het historische verbondsvolk Israël. Hij zei eens: "Ik ben slechts gezonden tot de verloren schapen van het huis van Israël" (15:24). Deze beperking geldt nu ook voor de twaalf: "Wijk niet af op een weg naar heidenen, ga geen stad van de Samaritanen binnen; begeef u liever tot de verloren schapen van het huis van Israël" (10:5,6). Terecht heeft Petrus na Christus' opstanding en hemelvaart kunnen zeggen tot de Joden in Jeruzalem:

“God heeft in de eerste plaats voor u Zijn Knecht doen opstaan en Hem tot u gezonden” (Hand 3:26). Zelfs bij hun verkondiging in de heidenwereld zijn de apostelen eerst naar de daar wonende Joden gegaan, bij voorkeur in hun synagogen: “Het was nodig, dat eerst tot ú het Woord van God werd gesproken”, zei Paulus tot een Joods gehoor (Hand 13:46). Dit was voor Paulus, zelf de uit de Joden geroepen apostel voor de heidenen, een principiële verantwoordelijkheid: het Evangelie is nog altijd “eerst voor de Jood, maar ook voor de Griek” (Rom 1:16).

In deze zendingsbevelen en -instructies staat de verkondiging van het Evangelie voorop: “Ga en predik en zeg: Het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen” (Mat 10:7). De beginselen van de boodschap van de komst van Gods Koninkrijk hoefden de apostelen niet te vertellen. Iedere Jood wist uit de heilsgeschiedenis dat er een tijd was geweest dat Gods Koninkrijk in Israël was gevestigd, en God daarover regeerde door David en zijn nazaten vanaf “de troon van de HERE” in Jeruzalem. Als gevolg van chronische ongehoorzaamheid van Zijn volk had de HERE Zijn Rijk omvergeworpen, maar gaf tegelijkertijd een belofte van blijvend herstel: “Totdat Hij komt, die er recht op heeft en aan Wie Ik het geven zal” (Ezech 21:27).

In de tijd dat Jezus geboren werd, leefde er onder de Joden een algemene verwachting van de komst van de Messias. De verschijning van Johannes de Doper als zijn voorloper, met de boodschap dat de Messias binnenkort zou verschijnen, maakte grote indruk, zodat velen in het land naar Johannes togingen om gedoopt te worden, in voorbereiding op de verschijning van Israëls Koning: “Toen liep Jeruzalem en heel Judea en de gehele Jordaanstreek tot hem uit, en zij lieten zich in de rivier, de Jordaan, door hem dopen, onder belijdenis van hun zonden” (Mat 3:6).

Met de opwekkende proclamatie: “Het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen”, eerst door Johannes de Doper (Mat 3:2), vervolgens door Jezus (Mat 4:17), en nu ook door Jezus’ apostelen, werd bekendgemaakt dat het lang beloofde herstel van het Godsrijk zeer binnenkort zou plaatsvinden, en dat de wonderen van genezing beschouwd moesten worden als het voorspel ervan. Pas later zouden ontvankelijke Israëlieten achter het geheim komen van wat de twaalf al wisten, namelijk dat Jezus van Nazareth zelf de Messias was – en dus niet alleen een wonderdoende Profeet – en dat met zijn optreden in de volle kracht van de heilige Geest het Koninkrijk van God in zekere zin al was gekomen.

De zending tot Israël

Hoe Jezus de twaalf macht gaf om te prediken en te genezen als zijn gezanten, vertellen de Evangelisten niet. Misschien door hun, bijvoorbeeld, de handen op te leggen? Uitgerust met kracht van omhoog waren zij in staat zelfs een overledene op te wekken. En in tegenstelling tot Jezus’ eigen werkwijze maakten ze, voor

zover bekend, gebruik van zalfolie (Marcus 6:13; vergelijk Jakobus 5:14). De wonderen zouden deels bedoeld zijn als bovennatuurlijke bevestiging van de waarheid van het door hen verkondigde Evangelie: "terwijl ook God getuigenis daaraan geeft door tekenen en wonderen en velerlei krachten" (Heb 2:4). Maar vanwege hun aard en doorzichtige symboliek gaven ze ook inzicht in Jezus' heilswerk: dat het zijn verlangen was vooral hen die hongerden naar gerechtigheid te verzadigen en de geestelijk zieken en doden te herstellen. Licht er in de woorden "Om niet [zonder dat u er iets voor hebt hoeven geven] hebt u het ontvangen, geef het om niet [zonder anderen u daar iets voor te laten geven]" (10:8), een aanduiding dat sommigen van de twaalf Jezus' genezende kracht hadden ervaren? In ieder geval wilde Jezus hen hiermee behoeden voor de verzoeking persoonlijk voordeel van dankbare genezen mensen te trekken. Die verzoeking was Gehazi, de knecht van Elisa, na de genezing van de Assyriër Naäman tot een valstrik geworden (2 Koningen 5 – de ziekte van de genezene ging op hem over).

Wat zij wél mochten ontvangen, zonder daar misbruik van te maken, is de gastvrijheid van welwillende mensen. En in het vertrouwen dat dit voldoende zou zijn voor wat zij nodig hadden, moest wat zij voor onderweg meenamen tot een minimum beperkt blijven: "Voorzie u niet van goud of zilver of koper in uw gordels, van geen reiszak voor onderweg, geen twee hemden, geen sandalen, geen staf, want de arbeider is zijn voedsel waard" (10:9,10). We kunnen daarbij denken aan mensen die hen zouden geven wat zij nodig hadden en hun kleding zouden wassen en herstellen, maar ook aan Gods zorg voor hen. Denk wat dit laatste betreft aan wat Mozes tot het volk zei na de veertig jaar in de woestijn: "de kleren die u droeg, zijn niet versleten, evenmin de schoenen aan uw voeten" (Deut 29:5).

In deze zendingstaak van de twaalf is in klein bestek het doel van Jezus' eigen heilswerk te zien. De zegengroet die de apostelen bij het binnengaan van een huis uitspraken, was niet zomaar een vrome wens maar een heilstoezegging van de gevolmachtigde gezanten van de Messias. Want Hij zelf was gekomen met een *shalom* groet van heil en zegen voor allen die voor Israël verlossing verwachtten. Over zijn verwachting had Zacharias, de vader van Johannes de Doper, in een geïnspireerde lofzang betuigd: "om hen te beschijnen, die gezeten zijn in duisternis en schaduw van de dood, om onze voeten te richten op de weg van de vrede" (Luc 1:79). De engelen hadden voor de oren van herders bij Bethlehem de zegenwens uitgebazuid: "vrede op aarde onder mensen van goede wil" (Luc 2:14 vanuit de grondtekst). Waar de vredegroet wegens ongeloof en tegenstand moest terugkeren, en het stof van de voeten worden afgeschud, als was de plaats onheilige grond, zouden de gevolgen op de grote dag van het oordeel even rampzalig zijn als van de verwerping van Christus zelf – en erger dan de verwoesting van Sodom en Gomorra. De zendingstaak van zowel Jezus als van zijn gezanten

was in principe dezelfde: “de verstrooide kinderen van God bijeen te brengen” (Joh 11:52 PC), door hen te brengen binnen “de band van het (nieuwe) verbond” (zie Ezech 20:37). In vergelijking met de arbeid van Jezus lijkt de tijdelijke uitzending van de twaalf maar een bijkomstigheid, maar zij bevat principes die voor hun latere optreden als apostelen – in zowel Israël als daarbuiten – van groot belang zijn.

De zending naar de heidenwereld

Mattheüs stelt de discipelen die Jezus al eerder had uitgekozen voor, met de woorden: “dit zijn de namen van de twaalf apostelen” (10:2). Dit is de enige plaats waar hij de twaalf zo beschrijft – en dit zal niet toevallig zijn. De betekenis van het woord ‘apostel’ is te vinden in het gebruik ervan in het Jodendom, toen vele Joden over de gehele toenmalige wereld waren verstrooid. *Apostolos* is de weergave in het Grieks van het Hebreeuwse woord *sjaliach*. Dat was de gevolmachtigde vertegenwoordiger van een persoon of rechtsinstituut in een bepaalde zaak. Wat hij in dat verband zei of deed was even rechtsgeldig alsof hij de persoon of het instituut dat hij vertegenwoordigde zelf was. De regel luidde: ‘de afgezant van een mens is als deze zelf’. Als afgezant moest hij zich volledig vereenzelvigen met zijn zender en diens zaak. Zijn volmacht bleef echter beperkt tot een bepaalde zaak of aangelegenheid.

Overeenkomstig Jezus’ opdracht, om als zijn apostelen naar het volk Israël te gaan om te prediken en zieken te genezen, brachten de twaalf Hem hiervan verslag uit: “En de apostelen kwamen weer samen bij Jezus en berichtten Hem alles wat zij gedaan en geleerd hadden” (Mar 6:30). Zo’n bevel voor een tijdelijke uitzending, om in Jezus’ naam te prediken en te genezen, kregen kort daarna ook tweeënzeventig discipelen; en ook zij kwamen bij Jezus terug om hun ervaringen te rapporteren (Luc 10:1-20).

Achteraf is gebleken dat de zending van de twaalf naar de stammen van Israël als voorspel diende van de blijvende opdracht om als de gevolmachtigde vertegenwoordigers van de opgestane en verheerlijkte Christus ook naar de heidenwereld te gaan. De bedoeling hiervan was Christus’ wereldwijde Gemeente tot stand te brengen – een nieuw Israël dat in de eeuwen van Joodse afvalligheid in belangrijke opzichten de plaats van het oude verbondsvolk zou innemen.

Voor zover is na te gaan sprak Jezus voor het eerst over deze toekomstige Gemeente in reactie op de belijdenis van Petrus: “U bent de Christus, de Zoon van de levende God” (Mat 16:16). Jezus zag hierin het inzicht dat zijn Vader Petrus had gegeven, en zei vervolgens: “U bent Petrus, en op deze *petra* zal Ik mijn Gemeente bouwen” (vs. 18). Het ligt voor de hand dat Christus’ Gemeente nooit op een ander dan Hemzelf gebouwd kon worden: “Want een ander fundament, dan

dat er ligt, namelijk Jezus Christus, kan niemand leggen" (1 Kor 3:11), schreef Paulus later. Een andere verklaring van deze profetie, dat Christus' Gemeente gebouwd zou worden op Petrus' geloofsbelijdenis, lijkt ons weinig aannemelijk. Omdat we hier te maken hebben met een belofte aan Petrus, ingekleed met een woordspeling (*Petrus* en *petra*) lijkt het redelijk hierin een aanwijzing te zien voor de bijzondere plaats die hij, in samenwerking met de andere apostelen, zou vervullen. Dat is vooral te zien op de Pinksterdag en in het huis van Cornelius. In zijn boek 'de Handelingen van de Apostelen' laat Lucas Petrus niet zien als een aparte, zelfstandige, dienaar van de Heer, maar als vooraanstaande apostel die samen met zijn medeapostelen werkt voor de Heer. Op de Pinksterdag, bijvoorbeeld: "Petrus stond met de elven op" (Hand 2:14), of voor de Joodse Raad: "Petrus en Johannes antwoordden en zeiden tot hen ..." (Hand 4:19), en nogmaals voor de Raad: "Petrus en de apostelen antwoordden en zeiden ..." (Hand 5:29).

Deze gezamenlijke deelneming aan de verantwoordelijkheid van het apostelschap wordt ook aangegeven in de zendingsbevelen, die Christus de twaalf zonder onderscheid heeft gegeven na zijn opstanding:

Ga dan heen, maak alle volken tot mijn discipelen ... en leer hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb. (Mat 28:19)

Ga heen in de gehele wereld, verkondig het Evangelie aan de gehele schepping. (Mar 16:15)

... dat in zijn naam moest gepredikt worden aan alle volken, te beginnen bij Jeruzalem. (Luc 24:47)

Ongetwijfeld werd die eerste, tijdelijke en beperkte uitzending van de twaalf een leerzame voorbereiding op de laatste, permanente en wereldomvattende opdracht, die de apostelen na Christus' opstanding hebben uitgevoerd.

Een waarschuwing voor de toekomst

In zijn rede op de Olijfberg, kort voor zijn dood, sprak Jezus over toekomstige ontwikkelingen in de wereld, die aan zijn komst in heerlijkheid zouden voorafgaan, en in dat verband van de verkondiging van het Evangelie: "dit Evangelie van het Koninkrijk zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken, en dan zal het einde gekomen zijn" (Mat 24:14). Met de gevolgen hiervan voor ogen waarschuwde Hij voor de felle tegenstand waarmee zijn boden te maken zouden krijgen. Wat Jezus bij die latere gelegenheid gezegd heeft, is door Matteüs – overeenkomstig zijn werkwijze als evangelist om iets over een bepaald onderwerp op één plaats bijeen te brengen – in deze zendingsrede in hoofdstuk 10 ingevoerd – ongetwijfeld vanwege het nauwe verband tussen de twee zendingen.

In plaats van de bemoedigende ontvangst die de twaalf – evenals later blijkbaar de tweeënzeventig – bij hun eerste zending hadden ondervonden, zouden ze in de toekomst met bittere tegenstand en vervolging te maken krijgen. Jezus waarschuwde hier, in de loop van zijn gesprek met hen in de bovenzaal, uitdrukkelijk voor: “En hij zei tot hen: Toen Ik u uitzond zonder beurs of reiszak of sandalen, hebt u toen aan iets gebrek gehad? Zij zeiden: Aan niets. Hij zei tot hen: Maar nú, wie een beurs heeft, hij neme die, zo ook een reiszak; en wie er geen heeft, hij verkope zijn mantel, en kope een zwaard” (Luc 22:35,36).

Volgens Matteüs’ verslag vertelde Jezus pas in dit verband hoe de plaatselijke Joodse autoriteiten zouden ingrijpen om zijn volk te bestraffen: “wacht u voor de mensen; want zij zullen u overleveren aan de gerechtshoven en zij zullen u geselen in hun synagogen” (10:17). Hieruit blijkt dat de apostelen en hun medegelovigen in Israël zich zouden onderwerpen aan de gangbare rechtspraak, en dus ook de opgelegde straf, van de plaatselijke synagoge. In Jeruzalem duurde het niet lang voordat Jezus’ profetie in vervulling ging: “en na de apostelen voorgeroepen te hebben, lieten zij hen geselen en verboden hun te spreken in de naam van Jezus” (Hand 5:40). Paulus licht een tip van de sluier op, wanneer hij terugkijkt op wat hij zelf als Joodse rabbi in die eerste periode had gedaan: “ik zei: Heer, zij weten zelf, dat ik het was, die hen, die in U geloofden, liet gevangenzetten en in de synagoge geselen” (Hand 22:19). In een korte opsomming van zijn lijden omwille van Christus, maakt Paulus melding van wat hij in plaatselijke synagogen had verduurd: “Van de Joden heb ik vijfmaal de veertig-min-één-slagen ontvangen” (2 Kor 11:24). We mogen aannemen dat Paulus, hoewel Jezus hem had verteld dat hij in Rome zou getuigen, zijn beroep op de keizer tot het laatst toe uitstelde om een finale breuk met de Joden te voorkomen.

Met de uitbreiding van hun evangelisatie-werkzaamheden in de heidenwereld, zouden de apostelen ook door de plaatselijke Romeinse overheid berecht worden: “u zult ook geleid worden voor stadhouders en koningen om Mijnentwil, tot een getuigenis voor hen en voor de volken” (Mat 10:18). Dit was in het bijzonder de ervaring van de apostel, die pas later geroepen werd. Bij de doop van Paulus zei Christus tot Ananias: “deze is Mij een uitverkoren werktuig om mijn naam te brengen voor heidenen en koningen” (Hand 9:15). Toen hij in Rome was, wachtend op het vonnis van de keizerlijke rechtbank, vertelde Paulus dat “wat er met mij is gebeurd, veeleer tot bevordering van het Evangelie heeft gediend” (Flp 1:12 HSV). De slotgroet van deze brief geeft een blik op de vrucht hiervan: “Alle heiligen groeten u, en vooral die van het huis van de keizer zijn” (Flp 4:22).

De bijstand van de Geest

Jezus verzekert de twaalf bij voorbaat van de bijstand van de Vader, Die hun de juiste woorden in de mond zou leggen wanneer zij voor wereldse machthebbers

ter verantwoording zouden worden geroepen, en zo de gelegenheid hadden van hun Heer te getuigen: "want u bent het niet, die spreekt, maar het is de Geest van uw Vader, die in u spreekt" (10:20). Dezelfde belofte in Markus maakt melding van "de heilige Geest" (Mar 13:11); en in Lucas staat er: "Ik zal u mond en wijsheid geven" (Luc 21:15).

Een treffend voorbeeld van de vervulling van de belofte van de hulp van de *Parakleetos* is te zien in Paulus' laatste brief, geschreven nadat hij opnieuw voor de rechtbank in Rome moest getuigen: "de Heer heeft mij ter zijde gestaan en kracht gegeven, zodat door mij de verkondiging tot haar recht gekomen is en alle heidenen hebben haar kunnen horen" (2 Tim 4:17).

Tweedracht binnen het gezin

De apostelen en hun medewerkers zouden met hun boodschap zo'n groot verschil van geloof onder hun luisteraars teweegbrengen, dat dit in menige familie en zelfs gezin tweedracht zou zaaien en de felle haat van ongelovigen oogsten. Jezus had dit leed, dat onvermijdelijk over zijn nieuwe Israël zou komen, in de Bergrede voorzien: "Zalig [NBV: Gelukkig] (zijn) zij die vervolgd worden om de gerechtigheid ... Zalig [NBV: Gelukkig] bent u, wanneer men u smaadt en vervolgt, en door te liegen allerlei kwaad tegen u spreekt, omwille van Mij" (5:10,11 HSV). Hij maakt nu op profetische wijze duidelijk dat dit de ervaring zal zijn van zijn discipelen: "u zult door allen gehaat worden omwille van mijn naam" (10:22 HSV).

Wat het zendingswerk in Israël betreft, zouden de vervolgdten beter naar een andere plaats kunnen vluchten, aangezien zij hun taak niet zouden kunnen voltooien vóór de komst van Christus: "Ik zeg u, u zult niet alle steden van Israël zijn rondgekomen, voordat de Zoon des mensen komt" (10:23). Met deze komst kan onmogelijk de verschijning in heerlijkheid uit de hemel in de eindtijd bedoeld worden. Immers Christus is nog niet gekomen, de apostelen zijn al bijna 2000 jaar dood, en het Evangelie wordt dus niet nog altijd in de steden en dorpen van Israël verkondigd. Het Nieuwe Testament spreekt echter niet alleen van de zichtbare komst van Christus op de wolken van de hemel, vergezeld van al Gods engelen, maar ook van tussentijdse komsten in de Geest met zegen of straf. In de brieven aan de zeven gemeenten, bijvoorbeeld:

... dan kom Ik tot u en Ik zal uw kandelaar van zijn plaats wegnemen, indien u u niet bekeert. (Op 2:5)

... dan kom Ik spoedig tot u en Ik zal strijd tegen hen voeren met het zwaard van mijn mond. (2:16)

Ik zal bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden. (3:20, vergelijk Joh 14:21,23)

Christus kwam ook tot het volk Israël met straffend gericht in 68-70 na Chr., een grote en geduchte dag van oordeel, toen er grote nood over het land kwam, Jeruzalem werd verwoest en de Joodse natie ten val werd gebracht.

De discipel en zijn Meester

Als afgezanten in de dienst van Christus, die steeds bezig waren met de verkondiging van het Evangelie dat de Heer eerst zelf had gepredikt, zouden de apostelen uiteraard gedacht hebben aan wat hun Heer zelf had meegemaakt. Wat had Hij veel te verduren gehad van de haat van de Joden! Waarom zouden ze er dan vanuit gaan dat het met hen beter zou gaan? In de loop van zijn gesprek in de bovenzaal zei Jezus: "Indien de wereld u haat, weet dan, dat zij Mij eerder dan u gehaat heeft" (Joh 15:18); en Hij herinnerde hen aan wat Hij al eerder had gezegd in zijn rede toen Hij hen in Galilea had uitgezonden: "Een discipel staat niet boven zijn meester, of een slaaf boven zijn heer. Het is genoeg voor de discipel te worden áls zijn meester, en voor de slaaf áls zijn heer. Indien men aan de heer des huizes de naam Beëlzebul heeft gegeven, hoeveel te meer aan zijn huisgenoten!" (Mat 10:24,25).

De apostelen moeten ook leren inzien dat hun uitzending na Christus' opstanding niet alleen de voortzetting van diens werk zou zijn, maar ook de onthulling van wat vroeger verborgen moest blijven. Jezus had altijd terughoudend moeten zijn wat zijn persoon betreft, om te voorkomen dat de Joodse leiders vroegtijdig zouden ingrijpen en zijn werk beëindigen. Na, bijvoorbeeld, in Caesarea Filippi met de twaalf over zijn Messiaschap te hebben gesproken "verbod Hij met nadruk zijn discipelen aan iemand te zeggen: Hij is de Christus" (Mat 16:20). En kort na een poging Hem om te brengen, verbod Jezus mensen die Hij had genezen ten strengste Hem bekend te maken (Matteüs 12:16).

Maar wanneer de apostelen na Christus' opstanding en hemelvaart zouden gaan prediken, was er geen noodzaak meer de volle waarheid over Hem geheim te houden. Integendeel, zoals Jezus op treffende wijze had gezegd: "De lamp komt toch niet [opmerkelijk: lampen moet men normaal gesproken gaan halen, maar met dit woord wordt vaak van Christus' komst gesproken] om onder de korenmaat of onder het bed gezet te worden?" (Mar 4:21). Dit zegt Hij ook nu in deze rede: "Wat Ik u zeg in het donker, zeg het in het licht; wat u u in het oor hoort fluisteren, predik het van de daken" (10:27).

Vrees voor mensen

Jezus zag wel in dat de verkondiging van de heilsboodschap geremd zou worden door vrees voor mensen. De beste wijze voor een dienaar van Christus om die vrees te overwinnen, is volledig rekening te houden met de twee mogelijkheden die er voor hem zijn: vrees voor God, of vrees voor mensen – met alle gevolgen

van de gemaakte keuze. "Op God vertrouw ik, ik vrees niet; wat zou een mens mij aandoen?", zei David als psalmist (Ps 56:12). Zou het zover komen dat een christen, als gevolg van zijn moedige getuigenis, de marteldood zou moeten ondergaan, dan zou niemand hem daarna nog iets kunnen aandoen. Geen mens heeft immers de macht te beletten, dat een volgeling van Christus op de opstandingsdag opgewekt zal worden tot eeuwig en volmaakt leven in Gods Koninkrijk! Het leven dat hij tijdelijk heeft prijsgegeven zal "verborgen met Christus in God" zijn, zodat, zoals Paulus schreef: "Wanneer Christus verschijnt, die ons leven is, zult ook u met Hem verschijnen in heerlijkheid" (Kol 3:3,4). Zelfs de dood kan een mens niet scheiden van de liefde van God in Christus (Romeinen 8:38,39). Maar God kan zowel het lichaam als de persoon geheel en al, én voor altijd, vernietigen. Er is dan maar één redelijke keuze: "wees liever bang voor Hem Die in staat is én ziel én lichaam, te verderven in de Gehenna" (Mat 10:28 NBV – 'Gehenna' duidt het alles vernietigend vuur aan; zie Mat 3:12; 13:30,40; Joh 15:6; Heb 6:8. 'Hel', zoals dit in de meeste Bijbels wordt genoemd, is dus niet het eeuwige vuur, maar het vuur dat doorbrandt totdat alles is vernietigd). Een discipel van de Heer moet zich steeds die allesbeslissende oordeelsdag, wanneer de eeuwige bestemming van de mens aan het licht zal komen, scherp voor ogen houden, en beseffen dat de Rechter eeuwig leven geeft aan zijn trouwe volgelingen en alle anderen overgeeft aan de totale vergetelheid: "Een ieder dan, die Mij belijden zal voor de mensen, hem zal ook Ik belijden voor mijn Vader, die in de hemel is" (Mat 10:32).

Maar laat hij ook bemoediging putten uit het feit dat er niets is dat zijn Vader in de hemel ontgaat: "Worden niet twee mussen te koop aangeboden voor een duit? En niet één daarvan zal op aarde vallen zonder uw Vader" (Mat 10:29). Volgens Lucas heeft Jezus ook gezegd: "Worden niet vijf mussen verkocht voor twee duiten?" (Luc 12:6 – dus bij aankoop van vier een mus op de koop toe!). Maar al zijn ze zo gering in Gods schepping, toch vallen ze niet buiten zijn waarneming, en het lijden van Zijn kinderen dus zeker niet! "Weest dan niet bevreesd: u gaat vele mussen te boven" (Mat 10:31).

Liefde voor Christus

Naast de vrees voor vervolging kan ook de liefde voor verwanten en vrienden, en niet te vergeten voor zichzelf, een belemmering zijn voor het openlijk belijden van Christus. Daarom is het belangrijk dat een volgeling van Christus geen illusies koestert, als in een mooie optimistische droom over hoe hij de dingen in zijn leven het liefst ziet uitpakken. Hij moet op zijn hoede zijn, en zich voorbereiden op de harde werkelijkheid van een slechte wereld. Jezus gaf die aan met de woorden: "Meen niet, dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op aarde; Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard" (Mat 10:34). Jezus gebruikte hier een idioom dat het resultaat voorstelt als was het de bedoeling; maar zijn

Woord polariseert, en vervolging is daarom de onvermijdelijke reactie op de prediking van het (ware) Woord. De discipel wordt steeds gedwongen te kiezen: zijn Heer in de hemel behagen, of zichzelf hier op aarde. Christus eist totale, onvoorwaardelijke gehoorzaamheid; en het is omdat Hij begrijpt wat het betekent de eigen gevoelens te moeten verloochenen, menselijke liefde te overwinnen, dat Hij dit afbeeldt als een kruisiging van het lichaam: "Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mij niet waardig; en wie zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mij niet waardig; en wie zijn kruis niet opneemt en achter Mij aangaat, is Mij niet waardig. Wie zijn leven vindt, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van Mij, zal het vinden" (Mat 10:37-39). Een leven dat wordt beheerst door wat de tegenwoordige wereld te bieden heeft, is voor de trouwe volgeling van de Heer te enen male onmogelijk.

Tot besluit ging Jezus over van wie het Evangelie brengt tot die het ontvangt. Omdat zijn dienaar Hem vertegenwoordigt, ontvangt de bekeerling Christus in diens bode, en in Christus God: "Wie u ontvangt, ontvangt Mij, en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem, Die Mij gezonden heeft" (Mat 10:40). Ditzelfde principe geldt zelfs voor het ontvangen van de geringste discipel van Jezus, al is het alleen maar om hem een beker water te geven om zijn dorst te lessen: "Ik zeg u, zijn loon zal hem geenszins ontgaan" (10:42).

Matteüs geeft vervolgens op zijn gebruikelijke manier aan dat hiermee Jezus' rede is afgesloten: "En het gebeurde, toen Jezus geëindigd had zijn twaalf discipelen opdrachten te geven, dat Hij ..." (Mat 11:1 HSV; vergelijk 7:28, 13:53, 19:1 en 26:1).

4. Gelijkenissen van het Koninkrijk van de hemel

Een bijzondere dag in Kapernaüm – Matteüs 13

Ondanks de indrukwekkende wonderen van genezing die Jezus in Galilea deed, en de dringende wijze waarop Hij het Evangelie van het Koninkrijk van God verkondigde, was de reactie van zijn tijdgenoten teleurstellend. De menigten zagen Hem niet als de Messias van Israël, en gingen Hem voor het merendeel achterna uit eigenbelang.

Zo ontstond een tegenstelling tussen de grote massa zonder inzicht en een betrekkelijk klein aantal gelovigen. Over de eerste groep vertelt Matteüs: "Toen begon Hij de steden, waarin de meeste krachten door Hem gedaan waren, te verwijten, dat zij zich niet bekeerd hadden" (Mat 11:20). Daartegenover dankte Jezus zijn Vader voor allen die wél in Hem geloofden: "Ik dank U, Vader, HEER van hemel en aarde, dat U deze dingen voor wijzen en verstandigen [zeg maar: eigenwijzen] verborgen hebt, maar aan kleine kinderen [geen letterlijke kinderen, maar zij die ongecompliceerd en onbevangenen zijn als kleine kinderen] geopenbaard" (vs. 25).

Naar aanleiding van deze scheiding van geesten onder het volk ging Jezus over tot een nieuwe wijze van onderwijs over het Koninkrijk, en wel in de vorm van een reeks met elkaar samenhangende gelijkenissen.

Onderwijs in gelijkenissen

In de loop van zijn Evangelieverkondiging maakte Jezus meer dan eens gebruik van gelijkenissen, om zijn onderwijs te illustreren en te verduidelijken. Hij sloot hiermee aan bij een bekende en gewaardeerde onderwijsmethode van de Joden. Normaal gesproken zouden zijn toehoorders weinig moeite hebben om ten minste de strekking, zo niet ook de details, ervan te begrijpen. Zulke gelijkenissen als die van het verloren schaap, de onbarmhartige schuldeiser, de arbeiders in de wijngaard, de onrechtvaardige pachters van een wijngaard, het koninklijke bruiloftsmaal, de tien maagden en de talenten – om maar enkele van de gelijkenissen in het Evangelie van Matteüs te noemen – zijn vrij doorzichtig, en de Heer heeft het kennelijk niet nodig gevonden er een verklaring van te geven.

Op deze dag in Kapernaüm lag dat anders. De Heer had blijkbaar zijn discipelen toegesproken aan de oever van het meer van Galilea, waar zich gaandeweg anderen bij aansloten. Vanwege de aandrang van zo'n grote groeiende menigte luisteraars ging hij in een vissersboot zitten, die op enige afstand van de oever lag.

Wat Hij vervolgens deed was nieuw: het achter elkaar vertellen van een reeks gelijkenissen, blijkbaar zonder inleiding vooraf en zonder uitleg daarna.

- De eerste hiervan ging over een zaaier en de verschillende resultaten die het uitgestrooide zaad kon opleveren, al naar gelang van de plaats waar het terecht kwam.
- De tweede stelde een veld tarwe voor, waarin een laaghartige vijand onkruid zaaide.
- Ook de derde had zaad en groei als onderwerp, maar nu werd de aandacht gericht op een klein mosterdzaadje dat een plant voortbracht die op den duur zo groot werd als een boom.
- Volgens het Marcus-Evangelie vertelde Jezus hierbij ook een gelijkenis over het kiem- en groeiproces: "het zaad komt op en groeit, zonder dat hij [de zaaier] zelf weet hoe" (Mar 4:26-29).
- Tenslotte vergeleek Jezus het Koninkrijk van de hemel met iets dat Hij als klein kind ongetwijfeld met grote ogen had bekeken: de gisting van een deeg-massa met zuurdesem, zodat dit geheel veranderde.

Zomaar gelijkenis op gelijkenis vertellen, zonder klaarblijkelijke aanleiding of verklaring van de betekenis ervan, was zo'n verandering in Jezus' wijze van onderwijs, dat het de discipelen meteen opviel, en zij vroegen Hem naderhand: "Waarom spreekt U tot hen in gelijkenissen?" (Mat 13:10). Het uitvoerige antwoord dat Hij hierop gaf, biedt een diepgaand inzicht in Jezus' heilswerk, van het begin af tot de komst van zijn volmaakte Koninkrijk in de eindtijd toe.

Jezus ging uit van het verschil tussen zijn discipelen en de rest van het volk, dat op die dag in Kapernaüm zo duidelijk waarneembaar was: "Omdat het u gegeven is de geheimenissen [SV: verborgenheden] van het Koninkrijk van de hemel te kennen" (vs. 11). Wat hiermee wordt bedoeld, blijkt uit wat Hij verder ging zeggen: "Maar uw ogen zijn zalig, omdat zij zien, en uw oren, omdat zij horen. Voorwaar, Ik zeg u: Vele profeten en rechtvaardigen hebben begeerd te zien wat u ziet, en zij hebben het niet gezien, en te horen wat u hoort, en zij hebben het niet gehoord" (vzn 16,17).

In zekere zin waren ook de menigten in Galilea, die Jezus overal volgden, getuige van de vervulling van wat de profeten in hun beschrijving van de zegeningen van Gods toekomstige Koninkrijk op aarde hadden voorspeld. Maar het waren alleen de discipelen die de wonderen en leer van Jezus als de vervulling daarvan hebben gezien, want alleen zij waren ervan overtuigd dat Jezus de Messias was. Na zijn eerste ontmoeting met Jezus had Andreas tegen Petrus gezegd: "Wij hebben gevonden de Messias, wat [in het Grieks] betekent Christus" (Joh 1:42), en Na-

thanaël bracht het geloof van deze latere discipelen in Galilea tot uitdrukking toen hij tot Jezus zei: "Rabbi [Meester], U bent de Zoon van God! U bent de Koning van Israël!" (vs. 50).

Omdat zij dit geloof in Christus hadden, en in zijn komst en werkzaamheid het begin van Gods Koninkrijk zagen, hadden zij veel voordeel van Jezus' gelijkenissen, zoals Jezus zei: "Want wie heeft, hem zal gegeven worden en hij zal overvloed hebben" (Mat 13:12). Weliswaar hadden ook zij wat hulp nodig om de eerste gelijkenissen te begrijpen, maar dankzij deze aanwijzingen ging er bij hen een lichtje branden, zodat zij toen Jezus, na andere gelijkenissen te hebben verteld, vroeg: "Hebt u dit alles verstaan?"; konden zeggen: "Ja!" (vs. 51).

Met verreweg de meeste Galileeërs was het juist het omgekeerde. Zij zagen Jezus' wonderen zonder tot inzicht te komen, en hoorden zijn woorden zonder de betekenis goed te begrijpen, zodat – evenals dit het geval was in de tijd van de profeet Jesaja – de heilsboodschap, die bedoeld was om mensen tot bekering en redding te brengen, tot een oordeel werd. "Daarom spreek Ik tot hen door gelijkenissen, omdat zij niet zien, ook al zien zij, en niet horen, ook al horen zij [zij nemen dus wel waar, maar komen niet tot begrip, inzicht, van wat zij waarnemen]. En in hen wordt de profetie van Jesaja vervuld die zegt: Met het gehoor zult u horen, maar beslist niet begrijpen; en ziende zult u zien, maar beslist niet opmerken. Want het hart van dit volk is vet geworden, en zij hebben met de oren slecht gehoord [NBG'51: hun oren zijn hardhorend geworden – waarop wat volgt beter aansluit], en hun ogen hebben zij dichtgedaan, opdat zij niet op enig moment met de ogen zouden zien, en met de oren horen, en met het hart begrijpen, en zij zich zouden bekeren en Ik hen zou genezen" (vzn 13-15 HSV). De hele strekking van dit vers 15 is dat het niet zo is dat zij het niet zouden kunnen inzien en begrijpen, maar dat zij zélf de boodschap niet willen horen – met als belangrijkste reden dat zij niet willen veranderen, zich niet willen bekeren. Hardhorendheid en de ogen ervoor sluiten zijn de duidelijke aanwijzingen daarvoor.

Dit probleem is helaas niet beperkt tot de Joden, maar is ook aanwezig in het christendom, waar de boodschap van de Bijbel maar bij slechts enkelen werkelijk gehoor vindt. Daarom schreef de apostel Paulus dat christenen als waarschuwing ter harte moeten nemen wat is opgetekend over Israël, zodat hen niet hetzelfde oordeel zal treffen (1 Korintiërs 10:11). Want hun veronachtzaming van een unieke, door Gods genade geschonken, gelegenheid de hun beloofde Koning te leren kennen, bracht onvermijdelijk Gods oordeel met zich mee: "... maar wie niet heeft, ook wat hij heeft, zal hem ontnomen worden. Daarom [dit heeft geen betrekking op het voorafgaande, maar op wat volgt: 'omdat'; de NBV zegt hier terecht: "Dit is de reden waarom Ik in gelijkenissen tot hen spreek: omdat zij ..."]

spreek Ik tot hen in gelijkenissen, omdat [dus beslist geen 'opdat] zij ziende niet zien en horende niet horen of begrijpen" (Mat 13:12,13). Naar onze mening hebben deze woorden geen betrekking op Jezus' gelijkenissen in het algemeen, zoals meestal wordt verondersteld, want die waren in de regel doorzichtig en dienden juist als illustratie van het punt van bespreking, maar meer op deze reeks gelijkenissen die Hij op deze bijzondere dag van scheiding van geesten heeft verteld, en die vanwege hun raadselachtigheid de luisteraars flink op de proef stelden.

De gelijkenis van de Zaaier

"Zie, een zaaier ging uit om te zaaien" (Mat 13:3). De volgende gelijkenis zou ingeleid worden met de vergelijkbare woorden: "Iemand, die goed zaad gezaaid had in zijn akker" (vs. 24). Jezus stelt de identiteit van de zaaier onomwonden vast, wanneer Hij zegt: "Die het goede zaad zaait, is de Zoon des mensen" (vs. 37). De Messias een Zaaier! Maar wat vonden Jezus' tijdgenoten daar eigenlijk van? Zou Hij niet komen om 'machtigen van de troon te storten" (Luc 1:52), om zijn volk te redden van hun vijanden en uit de hand van allen die hen haten, om de heerschappij van de HERE en van David, die door heidenen met bruto geweld was omvergeworpen, weer te herstellen en om de rechtvaardige heerschappij van Gods Koning in Jeruzalem over de gehele wereld uit te breiden?

"Zie, een Zaaier ging uit om te zaaien". Mensen met inzicht geven deze weinige woorden een wijde en diepe blik in de heilshistorische situatie waarin Jezus sprak. Die begon met zijn optreden in Galilea met de boodschap: "Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen" (Mat 4:17), en is in wezen dezelfde gebleven tot op de huidige dag. Want het Koninkrijk van God bestaat niet alleen uit de toekomstige heerschappij van de Messias over de sterfelijke bewoners van de aarde – dat is er maar een deel van. Het Koninkrijk duidt namelijk ook de gehele familie van Gods kinderen aan, de gemeenschap van Christus en de zijnen. Zij zullen in de eindtijd bekleed worden met zijn onsterfelijkheid, en stralen in heerlijkheid als de zon. Hen zal (samen met Christus) alle macht en gezag op aarde worden toevertrouwd. In de eeuwen die aan Jezus' eerste komst voorafgingen, werden deze heiligen bijna uitsluitend uit het verbondsvolk Israël geroepen, maar bij zijn verschijning was hun volledige, door God vastgestelde, aantal nog lang niet bereikt.

Daarom was Jezus nog niet als Wereldkoning gekomen, maar als Prediker, een Zaaier met een mand vol goed zaad, een levende boodschap die in het ontvankelijke hart zou ontkiemen en nieuw leven voortbrengen. Het is niet moeilijk in die harde weg langs de rand van de akker, waarop het zaad kwistig viel, in eerste instantie de hoogmoedige Farizeeën en de onverschillige Galileeërs te onderscheiden, die een hart hadden dat even ondoordringbaar was als een platgetreden

pad. Op gelijke wijze weerspiegelen de verdere bijzonderheden van het vergeefse uitstrooien van het kostbare zaad de teleurstellende niet-ontvankelijkheid van Israël voor de boodschap van het Koninkrijk. Daartegenover vallen in die door de wind bewogen halmen vol gouden graankorrels die overtuigde discipelen te ontdekken, die Jezus met uitgestrekte vinger aanwees: "Ziedaar mijn moeder en mijn broeders!" (Mat 12:49).

Het zaad, legt Jezus zijn discipelen later uit, is "het Woord van het Koninkrijk" (Mat 13:19). Om deze hele reeks gelijkenissen goed te begrijpen, is het van belang in te zien wat hun boodschap inhoudt. Er zijn drie belangrijke aspecten:

In de eerste plaats zijn er de heilsbeloften die de profeten hebben geopenbaard, naar de vervulling waarvan de rechtvaardigen in Israël verlangend hebben uitgezien. De belofte bijvoorbeeld – om nu uit de rijke schakering van Oudtestamentische heilstoezeggingen maar één punt te noemen – van de eeuwige heerschappij op aarde van de Zoon des mensen en zijn volk, waarover in Daniël 7 wordt gezegd: "Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan, en zijn koningschap is een, dat onverderfelijk is ... En het koningschap, de macht en de grootheid van de koninkrijken onder de gehele hemel zal gegeven worden aan het volk van de heiligen van de Allerhoogste: Zijn koningschap is een eeuwig koningschap, en alle machten zullen het dienen en gehoorzamen" (Dan 7:14,27).

In de tweede plaats heeft Jezus in zijn prediking geopenbaard dat met zijn komst, de wonderen die Hij deed, en het Evangelie dat Hij verkondigde, het beloofde Koninkrijk van God al was begonnen, hoewel in de beperkte en voorlopige zin van koningschap. Dat stond al vast in zijn aankondiging: "Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen" (Mat 4:17). Het bewijs hiervoor gaf Jezus in zijn antwoord op de beschuldiging van de Farizeeën: "Maar indien Ik door de Geest van God de boze geesten uitdrijf, dan is het Koninkrijk van God over u gekomen" (Mat 12:28). Nu de Koning gekomen was, verkeerde men voortaan in een ongekende situatie: Waar Hij ook zou zijn, als een Knecht op aarde of als de verhoogde Heer aan en als de rechterhand van de Vader in de hemel, nu al kunnen zij die in Hem geloven zijn onderdanen zijn, Hem hun loyale, onvoorwaardelijke gehoorzaamheid geven, en van dag tot dag in de sfeer van zijn koningschap leven. Zo heeft Paulus, bijvoorbeeld, later kunnen schrijven over de grote overgang van de wereld naar het Godsrijk, die de leden van Christus' gemeente al hebben meegemaakt: "Hij heeft ons verlost uit de macht van de duisternis en overgebracht in het Koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde" (Kol 1:13). Wat Christus in zijn gelijkenis zei over mensen die geen wortel in zich hebben, en van het gevaar van verstikkende dorens, houdt dan voor zulke discipelen een ernstige waarschuwing in voor het gevaar van afvalligheid.

In de derde plaats bevat het Woord van het Koninkrijk de belofte van de weder-verschijning van Christus in de eindtijd op de wolken van de hemel, met grote macht en heerlijkheid, om voorgoed een einde te maken aan de regeringen van mensen, en overal op aarde een rechtvaardige samenleving te vestigen.

Met deze drie aspecten van het Evangelie van het Koninkrijk van de hemel voor ogen, is het mogelijk te begrijpen hoeveel licht deze reeks gelijkenissen werpt op wat het met Christus' optreden gekomen Koninkrijk is.

De gelijkenis van het onkruid

Het Koninkrijk van de hemel komt overeen met iemand die goed zaad gezaaid had in zijn akker. (Mat 13:24)

Deze gelijkenis staat in nauw verband met de voorafgaande, maar werkt een bepaald aspect nader uit. In plaats van de verschillende plaatsen waar het zaad terecht komt, met de verschillende gevolgen voor de oogst, wordt nu een akker met opgroeiende tarwe voorgesteld. Tot ontsteltenis van de arbeiders verscheen er echter overal onkruid, waarvan de wortels zo met die van de tarwe vervlochten waren, dat in antwoord op hun vraag: "Wilt u dan, dat wij het [onkruid] bijeenhalen?", de eigenaar zei: "Nee, want bij het bijeenhalen van het onkruid zou u ook het koren kunnen uittrekken. Laat beide samen opgroeien tot de oogst" (vs. 29).

Uit de eerste gelijkenis zou de oplettende luisteraar al kunnen concluderen, dat het Koninkrijk niet meteen in volheid zou komen, want wie zaait kan niet meteen al maaien. Wat daarin besloten lag, wordt nu uitdrukkelijk verklaard: het laatste oordeel blijft voorlopig uit, totdat de oogst rijp is en binnengehaald kan worden.

Dat is het probleem dat Johannes de Doper, opgesloten in de vesting Machaerus, zo pijnlijk benauwde. Als laatste van Israëls profeten, in zijn uitspraken bewogen door de heilige Geest, had hij verkondigd dat de Messias binnenkort zou oordelen: "De bijl ligt al aan de wortel van de bomen: iedere boom dan, die geen goede vruchten voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen ... De wan is in zijn hand en Hij zal zijn dorsvloer geheel zuiveren en zijn graan in de schuur bijeenbrengen, maar het kaf zal Hij verbranden met onuitblusbaar vuur" (Mat 3:10,12 – er staat dus niet dat het kaf zal branden in vuur dat altijd zal branden, maar dat het zal verbranden en dat niemand het vuur zal blussen totdat alles verbrand zal zijn). Intussen is Jezus gekomen en krijgt Hij de aandacht van de grote massa in Israël die hij zelf eens had toegesproken; maar de machthebbers in het land gaan nog hun eigen goddeloze gang, terwijl hij ligt weg te kwijnen in een gevangenis. Waarom blijft het door hem aangekondigde oordeel zo lang uit? Vandaar de vraag, voortgekomen uit vertwijfeling en teleurstelling, die hij door middel van twee boden aan Jezus stelt: "Bent U het, die komen zou, of hebben wij een ander te verwachten?" (11:3).

De wijze waarop Jezus op deze, bijna meelijwekkende, vraag reageert, werpt ook een helder licht op de strekking van deze gelijkenissen. In plaats van een direct en ondubbelzinnig antwoord te ontvangen, moeten de twee boden een tijdje bij Jezus blijven, om zijn onderwijs te horen en zijn genezingen te zien. Uit Jezus' beschrijving hiervan, die de boden Johannes moeten overbrengen, blijkt zonneklaar dat Jesaja's schildering van de zegeningen van Gods komende Rijk al met Jezus' werkzaamheid in vervulling is gegaan: "Ga heen en boodschap Johannes wat u hoort en ziet: blinden worden ziende en lammen wandelen, melaatsen worden gereinigd en doven horen en doden worden opgewekt en armen ontvangen het Evangelie" (Mat 11:4,5). Geen enkel woord ter verklaring waarom Johannes opgesloten blijft, maar wel de verzekering dat met Jezus' komst Gods Koninkrijk op aarde is begonnen.

Terwijl de boden van Johannes vertrekken, keert Jezus zich tot de om Hem heen staande menigte, en spreekt tot hen over de betekenis van Johannes' verschijning. Johannes is de eer te beurt gevallen de voorloper van de Messias te zijn, maar het werk dat hij gedaan heeft, markeert de afsluiting van een periode in de heilsgeschiedenis. Zij die leven in de nieuwe heilstijd, die met Jezus' komst is begonnen, genieten het voorrecht toe te treden tot zijn heerschappij:

Voorwaar, Ik zeg u, onder hen, die uit vrouwen geboren zijn, is er niemand opgestaan, groter dan Johannes de Doper, maar de kleinste in het Koninkrijk van de hemel is groter dan hij. Sinds de dagen van Johannes de Doper tot nu toe breekt het Koninkrijk van de hemel zich baan ... (Mat 11:11,12)

De Wet en de Profeten gaan tot Johannes; sinds die tijd wordt het Evangelie gepredikt van het Koninkrijk van God en ieder dringt zich erin. (Luc 16:16)

Maar ook onder de discipelen van Jezus – waarvan enkelen discipelen van Johannes de Doper zijn geweest, en in ieder geval op de hoogte zijn van Johannes' aankondiging dat de dag van het oordeel binnenkort zal aanbreken – die op deze bijzondere dag in Kapernaüm naar Hem staan te luisteren, leeft dit probleem. En wanneer zij, evenals Johannes, zouden worden vervolgd, zou het probleem groter worden. Daarom hebben zij deze gelijkenis van het onkruid nodig, om hun het nodige inzicht in de heilshistorische situatie te geven.

De akker, waarin de tarwe en het onkruid samen opgroeien, is de wereld waarin zowel rechtvaardigen als onrechtvaardigen leven tot de eindtijd: "Zoals nu het onkruid verzameld wordt en met vuur verbrand [dus ook hier niet: in vuur brandt, maar door het vuur verbrand worden], zo zal het gaan bij de voleinding [voltooiing] van de wereld. De Zoon des mensen zal zijn engelen uitzenden en zij zullen uit zijn Koninkrijk verzamelen alles wat tot zonde verleidt en hen, die de ongerechtigheid bedrijven, en zij zullen hen in de vurige oven werpen; daar zal

het geweest zijn en het tandengeknars [zeg maar: verdriet en woede]. Dan zullen de rechtvaardigen stralen als de zon in het Koninkrijk van hun Vader" (Mat 13:40-43). Deze uitleg is ingekleed in Oudtestamentische taal, vooral die van Maleachi's profetie van het eindoordeel (Maleachi 4:1). Misschien voor het eerst werden de ogen van de discipelen geopend voor de grote waarheid, dat profetieën van de komst van de Messias soms zowel een eerste als een latere komst aanduiden:

Een eerste verschijning in verhulde heerlijkheid, bij de komst op beperkte schaal van Jezus' koningschap, waarbij het oordeel over de slechte wereld uitblijft.

Een latere verschijning in openlijke heerlijkheid, om de wereld te oordelen en het Koninkrijk van God tot stand te brengen, en zijn heerschappij uit te breiden over de gehele aarde.

De gelijkenis van het mosterdzaadje

Ook de derde gelijkenis gaat over zaaien en groei. Maar in plaats van te spreken over de weerstanden waarop het uitgestrooide zaad stuit, wijst Jezus op het grote verschil tussen het bescheiden beginstadium en het uiteindelijke resultaat.

Het Koninkrijk van de hemel is gelijk aan een mosterdzaadje, dat iemand nam en in zijn akker zaaide. Het is wel het kleinste van alle zaden, maar als het volgroeid is, is het groter dan de tuingewassen en het wordt een boom, zodat de vogels van de lucht in zijn takken kunnen nestelen. (Mat 13:31,32)

Al in dit stadium van Jezus' werkzaamheid in Galilea hebben de discipelen reden om teleurgesteld te zijn met de resultaten ervan. Weliswaar staat Jezus nog altijd volop in de belangstelling, voornamelijk vanwege de genezingen van allerlei kwalen, maar ook omdat men geboeid is door zijn toespraken, waarvan een grote aantrekkingskracht uitgaat. Maar de tegenwerking van de geestelijke leiders is met de dag toegenomen, en de meeste bewoners van Galilea zijn door Jezus' komst toch weinig veranderd. Wanneer zal Hij optreden in de heilige stad Jeruzalem, en hoe zal Hij de macht over zijn volk in handen krijgen of nemen? Hoezeer verschillen hun vroegere voorstellingen van de bovennatuurlijke en zeer indrukwekkende wijze waarop de Messias zou verschijnen van de nuchtere werkelijkheid! Nogmaals ontleent Jezus zijn beschrijving van het eindresultaat van het zaaien van een mosterdzaadje aan de Schrift. De boom, zo groot dat "de vogels van de lucht in zijn takken kunnen nestelen", brengt een ander wereldrijk, dat van het grote Babel, in herinnering: "Er stond een boom midden op de aarde ... die boom was groot en sterk ... zijn loof was schoon en zijn vrucht zo overvloedig, dat hij voedsel bood voor allen; onder hem zocht het gedierte van het veld schaduw en in zijn takken nestelden de vogels van de lucht" (Dan 4:10-12). Nog veelzeggender in dit verband is echter de zinspelende op Ezechiël's zinnebeeldige voorstelling van het herstel van het Godsrijk op aarde: "Dan zal Ik Zelf [God, en dus geen

mens, vergelijk vers 3] van de top van de hoge ceder [vanuit het koninklijke huis in ballingschap en dus niet uit de lijn van Zedekia] (een twijgje) nemen en dat in de grond zetten; van de bovenste van de jonge takjes zal Ik een twijgje plukken en Ik Zelf zal het planten op een hoge en verheven berg; op de hoge berg van Israël zal Ik het planten, en het zal takken dragen, vrucht voortbrengen en tot een prachtige ceder worden. En allerhande vogels van allerlei gevederte zullen onder hem wonen; in de schaduw van zijn takken zullen zij wonen" (Ezech 17:22,23).

Terwijl deze voltooiing van Gods heilsplan in de eindtijd, met de oprichting van een wereldomvattend Koninkrijk onder Christus en de zijnen, ongetwijfeld de hoofdzaak is van de gelijkenis van het mosterdzaadje, hoeft dit, naar onze mening, een tweede toepassing op de ontwikkeling van Christus' tussentijdse koningschap in de heidenwereld niet uit te sluiten. Toen Jezus de twaalf discipelen uitzond met de opdracht het Koninkrijk van God in de steden en dorpen van Israël te verkondigen, gaf Hij de instructie: "Wijk niet af naar de heidenen, ga geen stad van de Samaritanen binnen; begeef u liever tot de verloren schapen van het huis van Israël" (Mat 10:5,6). Met zijn opstanding uit de doden zou deze beperking worden opgeheven. "En Hij zei tot hen: Ga heen in de gehele wereld, verkondig het Evangelie aan de gehele schepping" (Mar 16:15).

Dat kleine mosterdzaadje van geloof in Christus onder het ongelovige en ongehoorzame Israël, zou zich in de heidenwereld ontwikkelen tot een grote boom. Paulus zinspeelt op deze gelijkenissen van groei en oogst, wanneer hij de HERE dankt voor de uitbreiding van het geloof in Christus onder de heidenen: "Immers, in de gehele wereld draagt het vrucht en groeit het op" (Kol 1:6). Dit laat zien hoe ver de discipelen waren gekomen met de opdracht het Evangelie overal in de toenmalige wereld te verkondigen: "de hoop van het Evangelie, dat u gehoord hebt en dat verkondigd is in de gehele schepping onder de hemel", zegt Paulus verder (vs. 23). En dit binnen dertig jaar na Christus' opstanding!

De gelijkenis van een zuurdesem

Direct na deze gelijkenis vergelijkt Jezus het Koninkrijk met zuurdesem:

Het Koninkrijk van de hemel is gelijk aan een zuurdesem, dat een vrouw nam en in drie maten meel deed, totdat het geheel doorzuurd was. (Mat 13:33)

In plaats van een levend zaad, dat ontkiemt en groeit, ligt nu het punt van vergelijking in actieve zuurdesem. Hierbij wordt de aandacht niet gericht op het contrast tussen het begin- en eindstadium van Jezus' heilswerk op aarde, maar op de doorwerkende kracht gedurende de gehele tussenliggende periode. Deze kracht ligt in het Evangelie van het Koninkrijk, wat Petrus noemt "het levende en blijvende Woord van God", en waarover hij zegt: "Dit nu is het Woord, dat u als Evangelie verkondigd is" (1 Pet 1:23,25).

De Heer Jezus is naar de hemel opgevaren, maar zijn Woord blijft in de wereld als een “levende en krachtige” invloed in de harten van ontvankelijke mensen, totdat Gods vastgestelde doel wordt bereikt. Jesaja’s woorden over de doeltreffendheid van het Evangelie bieden een goed commentaar op een doorwerkende zuurdesem: “Want zoals de regen en de sneeuw van de hemel neerdaalt en daarheen niet terugkeert, maar doorvochtigt eerst de aarde en maakt haar vruchtbaar en doet haar uitspruiten en geeft zaad aan de zaaier en brood aan de eter, zo zal Mijn Woord, dat uit Mijn mond uitgaat, ook zijn; het zal niet ledig [zonder vrucht] tot Mij terugkeren, maar het zal doen wat Mij behaagt en dat volbrengen, waar-toe Ik het zend” (Jes 55:10,11). Jezus zelf verklaart de symboliek van de gelijkenis in zijn profetie op de Olijfberg: “En dit Evangelie van het Koninkrijk zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken, en dan zal het einde gekomen zijn” (Mat 24:14).

Het vanzelf groeiende zaad

Volgens Matteüs hield Jezus na deze vierde gelijkenis op met prediken, en liet hij de mensen naar huis gaan. Marcus voegt echter nog een gelijkenis toe, en wel over het vanzelf groeiende zaad:

Zo is het Koninkrijk van God, als een mens, die zaad werpt in de aarde, en slaapt en opstaat, nacht en dag, en het zaad komt op en groeit, zonder dat hij zelf weet hoe.

De grond brengt vanzelf vrucht voort; eerst een halm, daarna een aar, daarna het volle koren in de aar. Wanneer dan de vrucht rijp is, laat hij er meteen de sikkel in slaan, omdat de oogsttijd aangebroken is. (Mar 4:26-29)

Ook deze gelijkenis heeft als thema het proces van ontkiemen, groei en het dragen van vrucht, dat Jezus in werking heeft gezet. De uitbreiding van het koninkschap dat Hij met grote wonderen en ongeëvenaarde prediking – “Nooit heeft een mens zó gesproken, als deze Mens spreekt” (Joh 7:46) – onder een betrekkelijk klein aantal discipelen gevestigd heeft, gaat gestaag door. De woorden “het groeit, zonder dat hij zelf weet hoe”, zeggen niet dat de opgevaren Heer niet meer op de hoogte is van de voortgang van zijn Evangelie op aarde (!). Ze geven aan dat het evangelisatie-proces, dat Hij op gang heeft gebracht, aan zijn inwendige kracht is overgelaten, totdat het doel wordt bereikt met de roeping van de allerlaatste discipel uit de wereld in de eindtijd. Paulus spreekt in dat verband over “de volheid van de heidenen” dat het Koninkrijk is binnengegaan – dat wil zeggen: het volledige aantal van de kinderen dat God vóór de grondlegging van de wereld heeft vastgesteld (Romeinen 11:25). Dit houdt in dat gedurende die periode van groei de Heer Jezus niet aanwezig zal zijn.

Evenals in de andere gelijkenissen in de reeks, verzekert ook deze gelijkenis twee dingen:

Ten eerste de kiemkracht van het zaad. Niet in gebrek aan kracht van het Evangelie, maar in de gesteldheid van de bodem, waaruit alle tegenstand komt, ligt de noodzaak voor de lange periode tussen het zaaien en het maaien.

Ten tweede wordt de komst van de oogsttijd door God vastgesteld. Zo gauw de tijd er rijp voor is "laat hij er meteen de sikkel in slaan, omdat de oogsttijd aangebroken is". Ook in deze woorden ligt een verwijzing naar Oudtestamentische profetie. De profeet Joël stelde met de nadruk van herhaling, een bekend Hebreeuws idioom, de tijd vast waarop God in het wereldgebeuren zal ingrijpen: "In die dagen en in die tijd, wanneer Ik een keer zal brengen in het lot van Juda en van Jeruzalem ...". Dat is het heilsmoment waarop Gods engelen aan het werk zullen worden gezet: "Sla de sikkel erin, want de oogst is rijp" (Joël 3:1,13).

De gelijkenis van een schat in een akker

Nadat Jezus de drommende menigte naar huis gestuurd heeft, keert ook Jezus terug naar zijn huis in Kapernaüm, en zet daar zijn onderwijs voort onder de twaalf. Zij gebruiken de gelegenheid om erachter te komen waarom Hij ineens op deze manier tot de mensen is gaan spreken. En naar aanleiding hiervan geeft Jezus de verklaring die Matteüs in zijn Evangelie direct na de eerste gelijkenis heeft geplaatst. Na zoveel gelegenheid te hebben gehad de rechtstreekse verkondiging van Jezus te horen, worden zijn luisteraars nu op de proef gesteld met zinnebeelden. Alleen zij die al in Hem hun geloof hebben gesteld, zoals de discipelen, zullen hier hun voordeel mee kunnen doen. Vervolgens legt Jezus hun puntsgewijs de betekenis van de gelijkenissen van de Zaaier en het onkruid uit, en vertelt vervolgens drie andere gelijkenissen van het Koninkrijk: een in een akker gevonden schat, een kostbare parel, en een sleepnet in de zee.

Het Koninkrijk van de hemel is gelijk aan een schat, verborgen in een akker, die een mens ontdekte en verborg, en in zijn blijdschap erover gaat hij heen en verkoopt al wat hij heeft en koopt die akker. (Mat 13:44)

Hiermee wordt het Koninkrijk niet meer voorgesteld als een groot heilsgebeuren, te vergelijken met de grote natuurprocessen van ontkiemen, groei en rijping, maar als het bezit van de individuele mens. Onverwacht stuit hij op iets van onschatbare waarde, en uit het verlangen dit in bezit te krijgen geeft hij al zijn andere bezittingen op.

Wat hij gevonden heeft, moet – in eerste instantie tenminste – begrepen worden in het licht van de heilssituatie waarin Jezus heeft gesproken. Andreas zei eens tegen zijn broer Simon Petrus: "Wij hebben gevonden de Messias" (Joh 1:42). Dankzij die ontdekking hebben zij ook het Koninkrijk van Christus ontdekt. Jezus heeft hen kort daarvoor zalig (gelukkig) genoemd, omdat zij de vervulling van de profetische toezeggingen van het Koninkrijk van de Messias hebben gezien in zijn

wonderen, en gehoord in zijn woorden. In tegenstelling tot de ongelovige en onverschillige massa in Israël zijn ze de nieuwe wereld van Christus' koningschap binnengegaan, als voorlopers van een grotere menigte uit alle volken en stammen en naties en talen.

Als leden van Gods verbondsvolk Israël hadden deze discipelen al lang de hoop op eeuwig leven. Zij waren vertrouwd met de "hoop op de belofte, die door God aan onze voorvaders gedaan is; die onze twaalf stammen, door voortdurend nacht en dag God te vereren, hopen te bereiken" (Hand 26:6,7). Maar die heilstoestand was nu aan het veranderen. Binnenkort zou het aloude heilsprincipe "de verlossing is uit de Joden" (Joh 4:22), plaatsmaken voor de universele, leven gevende waarheid: "De verlossing/redding/behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten verlost/gered/behouden worden" (Hand 4:12), want: "Wie de Zoon heeft, heeft het leven" (1 Joh 5:12). De komst van de Koning heeft de gehele heilssituatie radicaal en voorgoed veranderd. Keer op keer verkondigt Jezus in de loop van zijn prediking de heerlijkheid van het binnengaan van Gods Koninkrijk. Enerzijds is dit iets dat plaats zal vinden wanneer de Zoon des mensen als Koning-Rechter plaats zal nemen op de troon van zijn heerlijkheid, en tegen hen die Hij waardig acht zal zeggen: "Kom, u gezegenden van mijn Vader, beërf het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging van de wereld af" (Mat 25:34). Maar anderzijds is het een gemeenschap die in dit leven al toegankelijk is. "Voor hun is het Koninkrijk van de hemel" is zowel de eerste als de laatste van Jezus' zaligsprekingen in de Bergrede. Ondanks alle beperkingen, gebreken, teleurstellingen en het lijden van en in het tegenwoordige menselijk bestaan, leeft de volgeling van Christus met zijn Heer en in de gemeenschap van diens volk. Geen wonder dat Jezus in deze gelijkenis vooral denkt aan de blijdschap van de man die de schat van het Koninkrijk heeft gevonden. Tegelijkertijd wil Hij tot zijn discipelen laten doordringen, dat dit kostbare bezit grote offers vraagt: hij "verkoopt alles wat hij heeft" (Mat 13:44). Een vol en verzadigd leven in deze wereld rijmt niet met zelfverloochening: "Als iemand achter Mij aan wil komen, moet hij zichzelf verloochenen, zijn kruis opnemen en Mij volgen. Want wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen; maar wie zijn leven zal verliezen om Mij, die zal het vinden. Want wat baat het een mens, als hij heel de wereld wint en aan zijn ziel schade lijdt? Of wat zal een mens geven als losprijs voor zijn ziel [NBG'51: leven]?" (Mat 16:24-26 HSV). Terwijl de Joden wachten op de dag waarop God Zijn Rijk zal vestigen, leert Jezus in deze reeks gelijkenissen dat het Koninkrijk met Hem al is gekomen, en in deze gelijkenis in het bijzonder dat ieder mens de verantwoordelijkheid draagt de hem aangeboden redding/verlossing te aanvaarden langs de weg van zelfverloochening.

De gelijkenis van een kostbare parel

Evenzo is het Koninkrijk van de hemel gelijk aan een koopman, die schone parels zocht. Toen hij een kostbare parel gevonden had, ging hij heen en verkocht alles wat hij had, en kocht die. (Mat 13:45,46)

De algemene strekking van deze gelijkenis is gelijk aan de vorige, maar ze richt sterker de aandacht op de mens die in aanraking komt met het Koninkrijk van de hemel. In dit geval niet zuiver toevallig: als koopman is hij steeds op zoek naar koopwaar. En als hij het beste vindt dat hij ooit op zijn zoektochten is tegengekomen, verkoopt hij al zijn andere goederen om dit te verkrijgen. Hij is een kenner van wat waardevol is, en als zodanig beeldt hij de mens af die wat op hem afkomt met een kritische intelligentie naar waarde weet te schatten. Nu erkent hij in Christus' Evangelie het hoogste goed, in vergelijking waarmee alle andere dingen weinig waarde hebben.

Wanneer de apostel Petrus, die bereid was met Jezus te sterven, en die – zoals hij eens zei – alles had prijsgegeven om Jezus te volgen, het voorbeeld bij uitstek is van de man die een schat in een akker vond, is zijn mede-apostel Paulus het type van de koopman. Als geleerde rabbi had hij de hoogste kennis vergaard die geboorte en opleiding in het Jodendom hem te bieden had, maar toch heeft hij gezegd: "Maar alles wat mij winst was, heb ik om Christus' wil schade geacht. Voorzeker, ik acht zelfs alles schade, omdat de kennis van Christus Jezus, mijn Heer, dat alles te boven gaat. Omwille van Hem heb ik dit alles prijsgegeven en houd het voor vuilnis, opdat ik Christus moge winnen" (Flp 3:7,8).

De wijze waarop een mens tot geloof komt is vergelijkbaar met die in één van beide gelijkenissen.

De gelijkenis van een sleepnet

Jezus besluit deze bijzondere reeks gelijkenissen over het Koninkrijk van de hemel met die van een sleepnet:

Evenzo is het Koninkrijk van de hemel gelijk aan een sleepnet, neergelaten in de zee, dat allerlei bijeenbrengt. Wanneer het vol is, haalt men het op de oever, en zet zich neer en verzamelt het goede in vaten, maar het ondeugdelijke werpt men weg. Zó zal het gaan bij de voleinding van de wereld. De engelen zullen uitgaan om de slechten uit het midden van de rechtvaardigen af te zonderen, en zij zullen hen in de vurige oven werpen; daar zal het geween zijn en het tandengeknars [zeg maar: verdriet en woede]. (Mat 13:47-50)

Jezus had al eerder het werk van de twaalf voor Hem voorgesteld als visserswerk: "Kom achter Mij en Ik zal u vissers van mensen maken" (Mat 4:19). Zij zouden daarom weinig moeite hebben met een net dat door de zee wordt getrokken als

beeld van hun evangelisatiewerk. Pas later hebben zij begrepen dat Jezus de wereldzee voor ogen had, de grote heidenwereld die ontvankelijker voor de heilsboodschap zou blijken te zijn dan het volk Israël. En ook zullen zij toen de betekenis van die wonderen van hun grote letterlijke visvangsten hebben begrepen.

Deze gelijkenis richt vooral de aandacht op het eindresultaat, en wel – evenals de voorafgaande gelijkenissen van een schat in een akker en een kostbare parel – vanuit het standpunt van de discipel. Evenals de gemengde visvangst aan de oever grondig gesorteerd wordt, zo zal er ook bij Christus' komst een streng selectieproces plaatsvinden. Alleen zij die door hun Christus en zijn zaak toegewijd leven hun geschiktheid voor Gods doel hebben bewezen, zullen waardig bevonden worden tot de volmaakte gemeenschap van Christus en de verheerlijkte kinderen van God toe te treden. Alle anderen zullen afgewezen worden om de tweede, definitieve, dood te ondergaan.

De gelijkenis is dus vooral bedoeld als een waarschuwing voor discipelen van Jezus, dat zij zich moeten beijveren hun roeping en verkiezing te bevestigen, door er ernstig naar te streven de wil van God in hun leven te volbrengen. "Want zó zal u rijkelijk worden verleend de toegang tot het eeuwige Koninkrijk van onze Heer en Heiland, Jezus Christus" (2 Pet 1:11).

Een heer des huizes

Toen de discipelen, in antwoord op Jezus' vraag, hadden gezegd dat zij deze gelijkenissen hadden begrepen, zei Hij: "Daarom is iedere schriftgeleerde, die een discipel geworden is van het Koninkrijk van de hemel, gelijk aan een heer des huizes, die uit zijn voorraad nieuwe en oude dingen tevoorschijn brengt" (Mat 13:52).

De beschrijving werpt een helder licht op Jezus' eigen leer methode. Hij was gewoon de aloude heilsbeloften van Gods komende Koninkrijk op aarde – die aan de aartsvaders en door de profeten van Israël werden gedaan – wanneer "velen zullen komen van oost en west en zullen aanliggen met Abraham en Izak en Jakob in het Koninkrijk van de hemel" (Mat 8:11), in zijn Evangelie te verkondigen. Samen met deze "oude dingen" bracht Hij de "nieuwe dingen" aangaande zijn komst en zijn al gerealiseerde koningschap aan het licht.

Kenmerkend voor het Evangelie van Matteüs is de wijze waarop hij in de loop van zijn verslag de vervulling van Oudtestamentische profetie aangeeft. Dit geldt ook voor deze reeks gelijkenissen: "Dit alles zei Jezus in gelijkenissen tot de scharen en zonder gelijkenis zei Hij niets tot hen, opdat vervuld zou worden het woord, gesproken door de profeet, toen hij zei: Ik zal mijn mond opendoen met gelijkenissen, Ik zal verkondigen wat sinds de grondlegging van de wereld verborgen gebleven is" (Mat 13:34,35).

De aanhaling komt uit Psalm 78, waar de psalmist terugkijkt op de geschiedenis van Israël, om daaruit lessen door te geven voor zijn eigen generatie. Dat doet ook Jezus, wanneer Hij teruggrijpt op wat de profeten over Hem en zijn Koninkrijk hadden voorspeld: "Vandaag is dit Schriftwoord voor uw oren vervuld" (Luc 4:21). Belofte en vervulling, geschiedenis en de actualiteit van zijn koninklijke aanwezigheid, gaan hand in hand. Daarin ligt het geheim van de reeks gelijkenissen die Hij vertelde op die drukke en bijzondere dag in Kapernaüm.

5. De onderlinge verhouding van Gods kinderen

Leven in de Gemeente – Matteüs 18

Na een kort verblijf ten noorden van Galilea, gaat Jezus met zijn twaalf discipelen weer zuidwaarts, naar Galilea. Hij had van de gelegenheid gebruik gemaakt hun in de rust van het afgelegen gebied bij Caesarea Filippi, weg van de drukte van de veeleisende menigten, nieuw onderwijs te geven. Een nadere ontvouwing van wat zij, als zijn discipelen, te verwachten hebben. Hij richtte daar hun aandacht op zijn eigen Persoon, en in reactie op Petrus' hartstochtelijke belijdenis, dat hij geloofde dat Jezus de Zoon van de levende God is, sprak Hij voor het eerst over de Gemeente die Hij, door middel van hen, zou stichten en bouwen. Ook sprak Hij voor het eerst duidelijk, en niet zoals eerder op bedekte wijze (bijvoorbeeld over de tijd wanneer de bruidegom weggenomen zou worden in Marcus 2:20), over zijn veroordeling en kruisiging in Jeruzalem, en over zijn opstanding uit de doden op de derde dag. Hij legde daarbij ook de noodzaak uit van een vrijwillige, geestelijke 'kruisiging' voor al zijn volgelingen. Hij spoorde hen aan tot deze zelfverloochening, in het vooruitzicht op zijn verschijning in heerlijkheid, om iedere trouwe discipel Gods gave van eeuwig leven te schenken.

Vanuit Caesarea Filippi trekt de groep eerst naar een hoge berg, mogelijk de Hermon in het huidige Libanon, waarop Jezus korte tijd een wonderbaarlijke gedaanteverandering ondergaat: "zijn gedaante veranderde voor hun ogen en zijn gezicht straalde als de zon en zijn kleding werd wit als het licht" (Mat 17:2).

Na deze ervaring was het des te teleurstellender, dat de twaalf zich op de weg naar Kapernaüm aan het Meer van Galilea bezighouden met de vraag wie van hen de meeste is. Naar aanleiding hiervan geeft Matteüs de vierde in Jezus' reeks redevoeringen, de zogenaamde 'gemeenterede', waarin Jezus de principes uiteenzet die bepalend zijn voor de onderlinge verhoudingen in zijn Gemeente.

Worden als kinderen

Het incident dat aanleiding geeft tot de vraag van de discipelen: "Wie is wel de grootste in het Koninkrijk van de hemel?" (Mat 18:1), wordt in het Evangelie naar Marcus zo verteld: "En zij kwamen in Kapernaüm. En toen Hij thuisgekomen was, vroeg Hij hun: 'Waarover was u onderweg in gesprek?' En zij zwegen, want zij hadden onderweg met elkaar erover gesproken, wie de meeste [belangrijkste] was" (Mar 9:33,34).

De Joden waren in die tijd geobsedeerd door verschillen in belangrijkheid. Men streefde naar, bijvoorbeeld, de belangrijkste, vastgestelde plaatsen in de synagoge en aan tafel, zoals de Heer Jezus de Farizeeën eens verweet: "Zij houden van de eerste plaatsen bij de maaltijden en van de ereplaatsen in de synagogen" (Mat 23:6; vergelijk Luc 14:7-11). God – zo dachten zij – heeft Zijn favorieten, en in Zijn Koninkrijk zal iedereen zijn eigen, hem beschikte, plaats krijgen overeenkomstig zijn aanzien in dit leven. Gezien hun realistische voorstelling van Christus' Koninkrijk, waarin zij mederegeerders zullen zijn, is het te begrijpen dat de discipelen – mede beïnvloed door de ideeënwereld van hun tijd – de ereplaats aan de rechteren aan de linkerhand van Jezus verlangen in te nemen. Later vraagt de moeder van Jakobus en Johannes of haar zonen dit voorrecht zullen mogen hebben – een verzoek dat de jaloezie opnieuw doet oplaaien (Matteüs 20:20 en verder). Het uitkiezen van slechts drie discipelen uit de twaalf, om Jezus op 'de berg van verheerlijking' te vergezellen, terwijl de anderen hun terugkeer moeten afwachten, heeft de gemoederen mogelijk ook verhit, vooral omdat die drie de anderen (op Jezus' bevel) niet vertellen wat zij hebben meegemaakt (Mat 17:9).

Hoe zal Jezus deze mannen ervan overtuigen dat hun onderlinge jaloezie een kwalijke zaak is – want die verstoort dan al de onderlinge samenwerking, en dat zou na zijn hemelvaart rampzalig kunnen worden. En hoe zal Hij hun laten inzien wat in Gods ogen werkelijk belangrijk is? Hij kijkt rond, ziet een kind, roept het bij zich en slaat zijn armen om hem heen. Verlegen staat het daar, ineens het middelpunt van de belangstelling, met de ogen van allen op hem gericht! Hij, een eenvoudig kind, krijgt de ereplaats naast Jezus. Om hun de les goed in te prenten, keert Jezus zich tot de twaalf, en spreekt tot hen op de wijze waarop Hij gewoon is iets met nadruk te zeggen: "Voorwaar, Ik zeg u, wanneer u u niet bekeert en wordt als de kinderen, zult u het Koninkrijk van de hemel niet binnengaan" (Mat 18:3).

Deze eis tot bekering moet in dit geval niet worden opgevat in de zin van een gehele verandering van gezindheid en levenswijze – zoals in de woorden: "Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen" – maar heeft betrekking op deze specifieke hoogmoedige houding, die de twaalf moeten afleren. Het woord dat hier wordt gebruikt, is niet het gewone voor 'bekering', maar betekent (meestal letterlijk) zich keren, en dus in dit geval een ommekeer of verandering van houding. Hiermee idealiseert Jezus de kinderen niet. Had Hij zelf niet de zorg gedragen voor vier jongere broers en ten minste twee zusters? Het verlegen kind dient hier als model voor Christus' volgelingen vanwege zijn eenvoud, het niet behept zijn met enig gevoel van eigen belangrijkheid: "Wie nu zichzelf gering [onbelangrijk] zal beschouwen zoals dit kind, die is de grootste in het Koninkrijk van de hemel" (vs. 4).

De gemeente als Gods familie

Jezus' vermaan, met medegelovigen om te gaan met de houding van een kind dat niet bezig is met zijn eigen belangrijkheid, komt voort uit de nieuwe, heilshistorische situatie die met zijn komst en heilswerk ontstaan is. Tot dan toe werd Israël als volk als Gods zoon beschouwd. Mozes moest tegen de Farao van Egypte zeggen: "Israël is mijn eerstgeboren zoon" (Ex 4:22). Deze aanneming als zoon werd vastgelegd in het verbond dat bij de berg in de Sinai werd gesloten, op grond waarvan Mozes tot de Israëlieten kon zeggen: "U bent kinderen van de HE-RE, uw God" (Deut 14:1) – een voorrecht dat beschouwd werd als van het volk als geheel. Nergens in het Oude Testament spreekt de afzonderlijke gelovige God aan als zijn Vader, alleen in gemeenschappelijk verband. Wanneer Paulus in zijn opsomming van Israëls voorrechten melding maakt van 'de aanneming tot zonen', heeft hij het geroepen volk voor ogen (Romeinen 9:4).

In deze situatie van nationaal zoonschap brengt de komst van Christus nu een radicale verandering. Het is zeker niet zo, ondanks populaire opvattingen hierover, dat Jezus tot het inzicht kwam dat alle mensen kinderen van God zijn, en dit als een centrale waarheid in zijn Evangelie heeft verkondigd. Integendeel! De oplettende lezer van de vier Evangelien zal bemerken, dat Jezus alleen van de Vader spreekt wanneer Hij in gesprek is met zijn discipelen, al waren zijn andere luisteraars leden van het verbondsvolk Israël. Een goed voorbeeld hiervan is te vinden in Lucas 11. In de eerste dertien verzen, waar Jezus in gesprek is met zijn discipelen, spreekt Hij herhaaldelijk van de Vader, maar in de overige negenendertig verzen spreekt Hij tegen anderen over 'God'.

De waarheid is dat, dankzij de komst van Christus, zij die in Hem geloven als individuele kinderen van God worden aangenomen: "Maar allen, die Hem [Christus] aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven om kinderen van God te worden, hun, die in zijn naam geloven" (Joh 1:12). Hiervan getuigt ook Paulus:

Maar toen de volheid van de tijd gekomen was, heeft God Zijn Zoon uitgezonden ... opdat wij het recht van zonen zouden verkrijgen. (Gal 4:4,5)

U hebt ontvangen de geest van het zoonschap, door welke wij roepen ... Vader. Die Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen van God zijn. (Rom 8:15)

Deze verdieping van de kind-Vader relatie, voortkomend uit de verbondenheid met Christus, komt tot uiting in de wijze waarop Jezus telkens spreekt van 'uw Vader', 'uw hemelse Vader', en de discipelen leert bidden onder elkaar te zeggen: "Onze Vader, Die in de hemel is". Uitgaande van deze relatie spreekt Jezus regelmatig van Gods zorg en goedheid voor Zijn kinderen, zowel nu in dit leven als op de grote dag wanneer Hij hun toegang zal verlenen tot het eeuwige Koninkrijk van Zijn geliefde Zoon:

Uw hemelse Vader weet, dat u dit alles behoeft. (Mat 6:32)

... hoeveel te meer zal uw Vader in de hemel het goede geven aan hen, die daarom bidden. (Mat 7:11)

... uw Vader zal het u vergelden. (Mat 6:6)

... het heeft uw Vader behaagd u het Koninkrijk te geven. (Luc 12:32)

... Eén is uw Vader, Hij, Die in de hemel is. (Mat 23:9)

U bent allen broeders

De keerzijde van deze innige relatie van de Vader in de hemel met Zijn kinderen op aarde, zet Jezus uiteen in deze rede over de Gemeente in Matteüs 18. Niet alleen hoort de volgeling van Christus een onbevangen geest van verwondering te hebben over zoveel onverdiende goedheid, die hem nu en in de toekomst door zijn liefdevolle Vader in de hemel wordt geschonken, maar hij moet in zijn medegelovigen kinderen van God zien en als zodanig met hen omgaan: "En een ieder die zulk een kind [dat wil zeggen: "één van deze kleinen" in de Gemeente, zoals zij in dit hoofdstuk in de verzen 6, 10 en 14 verder worden genoemd] ontvangt in mijn naam ontvangt Mij" (Mat 18:5). Als iemand groot wil zijn voor God, moet hij zich vernederen en dienaar worden van de 'geringste' van zijn broeders. Menselijke hoogmoed loopt maar al te gemakkelijk de geestelijk hulpbehoevenden onder de voet; maar door de 'onaanzienlijke' broeder van ganser harte te verwelkomen en te dienen, zal een discipel voor de rechterstoel van Christus ontdekken dat hij daarmee Christus heeft verwelkomd:

Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre u dit aan één van mijn minste broeders hebt gedaan, hebt u het Mij gedaan. (Mat 25:40)

... wie één van deze kleinen, omdat hij een discipel is, ook maar een beker koud water te drinken geeft, voorwaar, Ik zeg u, zijn loon zal hem geenszins [beslist niet] ontgaan. (Mat 10:42)

Deze verantwoordelijkheid voor het welzijn van hen in de Gemeente die in hun kinderlijke eenvoud gemakkelijk verleid zouden kunnen worden, is de aanleiding tot een zeer ernstige waarschuwing: "Maar een ieder, die één van deze kleinen, die in Mij geloven, tot zonde verleidt, het zou beter voor hem zijn, dat een molensteen om zijn hals was gehangen en hij verzwolgen was in de diepte van de zee" (Mat 18:6). De Griekse tekst maakt duidelijk dat dit een grote molensteen is, die door een ezel werd rondgedraaid, en niet de kleine molensteen die vrouwen en slaven in het huishouden gebruikten. Voor Jezus zou deze waarschuwing niet alleen maar denkbeeldig zijn: "Wee de wereld om de verleidingen tot zonde. Want er moeten verleidingen komen, maar wee die mens, door wie de verleiding komt" (vs. 7). Al eerder had Hij in de Bergrede gewaarschuwd voor valse profeten,

die een gevaar voor anderen zouden zijn (Matteüs 7:15). In zijn rede op de Olijfberg, kort voor zijn dood, zou Hij de waarschuwing herhalen in de vorm van een rechtstreekse profetie: "En vele valse profeten zullen opstaan en velen zullen zij verleiden" (Mat 24:11). In de Bergrede had Jezus, in het belang van de discipel zelf, aangeraden de hem verleidende hand af te hakken en het hem verleidende oog uit te rukken (Matteüs 5:29,30), als hij zich zodanig slecht beheersde dat hij daardoor het eeuwige leven zou mislopen. Nu herhaalt Hij die woorden in een ander verband: door toe te geven aan zijn eigen hartstochten, zou iemand een van Gods kinderen in verleiding en ten val kunnen brengen.

Hoezeer het geestelijke welzijn van sommigen in de gemeente, die door hun kinderlijke eenvoud en ongeletterdheid maar al te gemakkelijk het slachtoffer kunnen worden van de slechte invloed van anderen, de Heer ter harte gaat, blijkt uit nog een andere waarschuwing: "Pas op, dat u niet één van deze kleinen veracht. Want Ik zeg u, dat hun engelen in de hemel voortdurend het aangezicht zien van mijn Vader, Die in de hemel is" (Mat 18:10). We mogen de woorden 'hun engelen' niet zo opvatten dat iedere gelovige zijn eigen 'beschermengel(en)' heeft. De tegenwoordige wereld is aan het toezicht van engelen in het algemeen toevertrouwd, en zij zijn vooral "dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen, die het heil zullen beërven" (Heb 2:5, 1:14). Voorbeelden van hun reddende activiteiten komen op vele plaatsen in de Schrift voor. Altijd, zegt Jezus, hebben zij toegang tot de Vader in de hemel, om de belangen te behartigen van Zijn kinderen, die Hem zo dierbaar zijn.

Jezus belicht deze zorg van de hemelse Vader voor Zijn kinderen met een eenvoudige, maar veelzeggende, gelijkenis. Een goede herder zal geen rust hebben zolang er in zijn schaapskooi ook maar één schaap ontbreekt. In zijn onrust gaat hij weer de bergen in, steeds roepend en rond turend om dat ene schaap, dat ontbreekt in de schaapskooi en hij niet missen kan, te vinden. En wanneer zijn zoeken beloond wordt, heeft hij meer vreugde over dat ene schaap dat hij op zijn schouders in veiligheid brengt, dan over de gehele kudde die al veilig in de schaapskooi ligt. De 'vooraanstaande' broeder in de gemeente moet dan ook goed begrijpen, dat de Heer ook die kleine, 'onbelangrijke' broeder absoluut niet kan missen.

Een goed voorbeeld van de praktische vervulling van Jezus' bevelen in deze rede, is te vinden in Paulus' raad inzake het eten van offervlees. Er waren broeders in de Gemeente in Korinte, die wel inzagen dat alle voedsel van God afkomstig is: "Van de HERE is de aarde, en haar volheid" (Ps 24:1). De door de heidenen vereerde afgoden bestaan nu eenmaal niet, en daarom kan het aan afgoden geofferde vlees, dat gewoon op de markt wordt verkocht, niet onrein worden – het is im-

mers aan een niet-bestaande godheid geofferd. Ze aten dan ook zonder gewetensbezwaren van dat vlees. Maar er waren broeders die de gedachte aan de afgod waaraan het vlees werd geofferd niet uit hun hoofd konden zetten, al waren ze zo onder de indruk dat zij – tegen hun geweten in – het voorbeeld van de ‘sterke’ broeder volgden door er ook van te eten, en daardoor het slachtoffer van hun eigen wankelmoedigheid werden. Paulus behandelt deze kwestie in zijn brief aan de Gemeente in Korinte, en zegt er onder andere over: “pas op, dat deze bevoegdheid van u niet tot aanstoot voor de zwakken wordt ... Dan gaat er immers iemand, die zwak is, ten gevolge van uw kennis verloren, een broeder, om wiens wil Christus gestorven is. Door zó tegen de broeders te zondigen, en hun geweten, indien het zwak is, te kwetsen, zondigt u tegen Christus” (1 Kor 8:1-13).

Eenheid in de gemeente

Deze liefdevolle zorg voor een broeder in de Gemeente, wat zijn plaats daarin ook moge zijn, moet ook het uitgangspunt zijn voor de juiste aanpak van een overtreding: “Indien uw broeder zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier ogen. Indien hij naar u luistert, hebt u uw broeder gewonnen” (Mat 18:15). De ‘Wet van Mozes’ stelde ieder persoonlijk verantwoordelijk voor het welzijn, ook in geestelijk opzicht, van zijn naaste: “openlijk zult u uw volksgenoot terechtwijzen en niet ter wille van hem zonde op u laden” (Lev 19:17). Hoe moeilijk het ook mag zijn – meestal vanwege gekwetste gevoelens, waarin een flinke portie hoogmoed zit – dienen de betrokkenen een overtreding onder vier ogen te bespreken, met het doel de zaak zo spoedig mogelijk uit de wereld te helpen. Slaagt zo’n poging niet, dan is de hulp van andere gemeenteleden nodig, mede opdat zij desnoods naderhand als getuigen zullen kunnen dienen: “neem dan nog een of twee met u mee, opdat op de verklaring van twee getuigen of van drie elke zaak zal vaststaan” (Mat 18:16). Alleen wanneer de kwestie ook op deze wijze niet wordt opgelost, moet de Gemeente ingrijpen, en desnoods de overtreder voorlopig niet als gemeentelid beschouwen: “Indien hij naar de Gemeente niet luistert, dan zal hij u als de heiden en de tollenaar zijn” (vs. 17). De hele procedure berust op het voorafgaande vermaan, in nederigheid met elkaar om te gaan als kinderen van de Vader in de hemel, en elkaar te helpen het geloof te bewaren, om straks allen Christus’ Koninkrijk te mogen binnengaan.

De Heer in het midden

Omdat de Gemeente de aangewezen instantie is, die in geval van overtreding desnoods moet ingrijpen, lijkt het waarschijnlijk dat ook de hierop volgende woorden op de Gemeente betrekking hebben, en dus niet alleen op de apostelen, zoals het geval was met Jezus’ woorden in Caesarea Filippi (Matteüs 16:19): “Voorwaar, Ik zeg u, al wat u op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat u op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel” (18:18).

De voorwaarde hierbij is, dat wat de Gemeente doet in overeenstemming is met de wil van Christus. Van een onafhankelijke volmacht, die al bij voorbaat hemelse geldigheid aan een besluit verleent, is geen sprake. De voorwaarde van deze eenstemmigheid tussen de Gemeente op aarde en de Heer in de hemel wordt aangegeven met de woorden: "Want waar twee of drie vergaderd zijn in mijn naam, daar ben Ik in hun midden" (18:20). Zelfs wanneer de plaatselijke Gemeente zo klein in aantal is, zal de Heer aanwezig zijn.

Vergeving

De rede eindigt met nog een onontbeerlijk aspect van de onderlinge verhouding in Christus' Gemeente, en wel naar aanleiding van de vraag van Petrus: "Hoeveel keer zal mijn broeder tegen mij zondigen en moet ik hem vergeven? Tot zeven keer toe?" (Mat 18:21). Ook deze vraag moet gezien worden in het licht van het toenmalige wettische Jodendom, met zijn voorliefde voor het vaststellen van precieze regels voor allerlei godsdienstige zaken. Jezus' antwoord: "Ik zeg u, niet tot zeven keer toe, maar tot zeventig keer zeven keer" (vs. 22), laat zien dat de noodzaak een broeder te vergeven niet beperkt mag worden aan de hand van rekensommetjes. De reden voor een nooit eindigende bereidheid een ander te vergeven, geeft Jezus vervolgens aan met een gelijkenis die de juiste onderlinge verhouding in de Gemeente leert zien in het licht van Gods vergeving van de zonden van Zijn kinderen.

Jezus' leer is doordrongen van de schuld van de mens tegenover God. Zo'n terloopse uitspraak als: "Indien ú dan, hoewel u slecht bent" (Mat 7:11), geeft de algehele verdorvenheid van de mens als zodanig aan. Jezus sluit zich in zijn leer volledig aan bij de woorden van Jeremia – "Arglistig is het hart boven alles, ja, verderfelijk is het; wie kan het kennen?" (Jer 17:9) – : "Want uit het hart komen slechte overleggingen, moord, echtbreuk, hoererij, diefstal, leugenachtige getuigenissen, godslasteringen. Dat zijn de dingen, die een mens onrein maken" (Mat 15:19,20). Daarom leert Hij zijn volgelingen tot God te bidden: "vergeef ons onze schulden" (Mat 6:12).

In deze droevige toestand van algehele vervreemding van God vanwege de zonde, brengt de komst en het verlossings- of reddingswerk van Christus een stralend licht in een duistere wereld. Al vóór zijn geboorte werd van Hem getuigd: "Hij is het, die zijn volk zal redden van hun zonden" (Mat 1:21), en dat Hij zou optreden om "zijn volk te geven kennis van heil in de vergeving van hun zonden" (Luc 1:77) – dat wil zeggen: de ervaringskennis van een met Christus' komst al effectief geworden zegen van vergeving. Jezus' woorden tot de verlamde zijn een treffend voorbeeld van de verwezenlijking van die belofte: "Kind, uw zonden worden vergeven" (Mat 9:2), waaruit blijkt dat zijn ergste nood niet zijn lichame-

lijke kwaal is, maar zijn zonden. Pas daarna geeft Christus het bewijs van de geldigheid van zijn verlossende uitspraak, door de verlamde te genezen met het bevel: "Sta op, neem uw bed op en ga naar uw huis" (vs. 6).

Ook in de gelijkenis van de onbarmhartige schuldenaar ziet Jezus de mens als staand voor God, beladen met een schuld die hij zelf onmogelijk kan aflossen: "Daarom is het Koninkrijk van de hemel te vergelijken met een koning, die afrekening wilde houden met zijn slaven. Toen hij begon te rekenen, werd een voor hem geleid, die tienduizend talenten schuldig was" (Mat 18:23,24) – een schuld die tegenwoordig vele miljoenen Euro's zou bedragen. Juist omdat de schuld van een mens, die toch zo oneindig groot is, hem vergeven wordt, is het niet volledig en onvoorwaardelijk willen vergeven wanneer een broeder zijn overtreding belijdt, een zó erge zonde dat die niet te vergeven is. "Want indien u de mensen hun overtreding vergeeft, zal uw hemelse Vader ook u vergeven, maar indien u de mensen niet vergeeft, zal ook uw Vader uw overtredingen niet vergeven" (Mat 6:14,15), had Jezus gezegd in een commentaar op het gebed dat Hij zijn discipelen leerde bidden. Dezelfde waarschuwing gaf Hij met een illustratie ook in de Bergrede: "Wees vriendelijk tegenover uw tegenpartij, tijdig, terwijl u nog met hem onderweg bent, opdat uw tegenpartij u niet aan de rechter overlevert en de rechter aan zijn dienaar en u in de gevangenis wordt geworpen. Voorwaar, Ik zeg u: U zult daar beslist niet uitkomen, voordat u de laatste penning [zeg maar: cent] hebt betaald" (Mat 5:25,26).

Diezelfde waarschuwing voor Gods onherroepelijke straf illustreert Jezus in de onbarmhartigheid van een vertoornde koning, die de slaaf niet alleen in de gevangenis liet opsluiten, maar "hem in handen van de folteraars [Leidse Vertaling: gerechtsdienaars – die hem slagen geven; vergelijk Lucas 12:47 en 48] gaf, totdat hij hem al het verschuldigde zou betaald hebben. Zó zal ook mijn hemelse Vader u doen, indien u niet, een ieder zijn broeder, van harte vergeeft" (Mat 18:34,35).

Maar Jezus ging nog verder. In de Bergrede had Hij gezegd: U hebt gehoord, dat er gezegd is: U zult uw naaste liefhebben en uw vijand zult u haten. Maar Ik zeg u: Heb uw vijanden lief en bid voor wie u vervolgen, opdat u kinderen mag zijn van uw Vader, Die in de hemel is ... indien u liefhebt, die u liefhebben, wat voor loon hebt u? Doen ook de tollenaars niet hetzelfde? En indien u alleen uw broeders groet, waarin doet u meer dan het gewone? Doen ook de heidenen niet hetzelfde? U dan zult volmaakt zijn, zoals uw hemelse Vader volmaakt is. (Mat 5:43-48)

Bij zijn kruisiging toont Jezus deze volmaaktheid van God in Hem, door te bidden voor wie Hem aan het kruishout spijkeren: "Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen" (Luc 23:34). Daarmee geeft Hij het voorbeeld bij uitnemendheid voor zijn volgelingen. Een voorbeeld dat zijn dienaar Stefanus begre-

pen heeft toen hij gestenigd werd, en zei: "Heer reken hun deze zonde niet toe" (Hand 7:60). Is het niet veelzeggend dat zij beiden, Heer en dienaar, het lijden en de dood ondergingen met deze zelfde woorden op hun lippen? Beiden wisten zij dat wat mensen hen aandeden niet definitief was. God zou het laatste woord hebben, omdat Hij hen zou verlossen uit de dood.

6. De laatste aanklacht

Jezus' strafrede tegen de Schriftgeleerden en de Farizeeën – Matteüs 23

Jezus spreekt zijn volk voor de laatste keer toe. Dag aan dag hebben tijdens deze week voor het Paasfeest drommen feestgangers vanuit alle dele van Israël en uit het buitenland met grote aandacht in de tempel gestaan om naar Hem te luisteren. Keer op keer hebben de Farizeeën en Sadduceeën en hun Schriftgeleerden, door strikvragen, geprobeerd Hem te kleineren voor het grote publiek. Altijd wist Hij hen doeltreffend van repliek te dienen, zodat zij zich, gefrustreerd in hun pogingen, slechts konden terugtrekken.

Nu richt Hij zelf zich in deze rede, waarmee de openbare prediking van Israëls voornaamste Profeet wordt afgesloten, tot deze geestelijke leiders. Zij waren in niet geringe mate verantwoordelijk voor de algehele slapheid en ongelovigheid onder het volk, en ook voor de magere resultaten van zijn jarenlange arbeid onder het volk. Met vlijmscherpe kritiek ontmaskert Hij hun verdorvenheid, en de schone schijn van het voorstellen van zichzelf als een heilige elite. Met een laatste uitroep van verdriet dat zijn hartenwens voor Jeruzalem en haar inwoners door hun onboetvaardigheid niet in vervulling is gegaan, loopt Hij voorgoed het heiligdom uit.

Wanneer zijn discipelen bij het beklimmen van de Olijfberg zijn aandacht vestigen op dit imposante prestigebouwwerk van koning Herodes, waarvan de goudversieringen in het zonlicht glinsteren, opent Hij hun ogen voor de puinhoop die de tempel nog bij hun leven zal worden.

Betrouwbaarheid en nederigheid

Voordat Hij de houding en het leven van de Schriftgeleerden en Farizeeën openlijk aan de kaak stelt, waarschuwt Jezus voor hun slechte praktijken. Zij hadden zichzelf "gezet op de stoel van Mozes" (Mat 23:2), en daarbij graag de positie van de hoogste leraars onder het volk ingenomen. Als zodanig moet men aandachtig luisteren naar wat zij leren, maar liever niet hun voorbeeld volgen: "want zij zeggen het wel, maar doen het niet" (vs. 3). Zij zoeken voortdurend naar de eer van mensen, en zijn gesteld op alle uitingen van eerbied voor hen.

Uit wat volgt blijkt duidelijk dat Jezus zijn nieuwe Israël, de wereldwijde Gemeente die helemaal apart van het onbekeerlijke verbondsvolk als geheel zal komen te staan, voor ogen heeft. Daarin moet de onderlinge verhoudingen heel anders zijn. Eretitels of aanspraak-vormen die de ene broeder boven een andere zouden

verheffen – bijvoorbeeld: vader, rabbi, leidsman en dergelijke – moesten vermeden worden. De Vader is in de hemel, en de Meester en Leidsman is alleen Christus. Het streven hoger in aanzien te komen dan een medebroeder, zal uitlopen op de vernedering waarmee God de hoogmoedigen zal straffen (vzn 8-12).

Jezus' aanklachten

Nu richt Jezus zich rechtstreeks tot de mensen die al lang geprobeerd hebben Hem op meedogenloze wijze uit de weg te ruimen, en menen Hem nu met nieuwe, uitgewerkte plannen in hun netten te kunnen strikken. In een reeks felle aanklachten legt Hij de afschuwelijke werkelijkheid bloot die achter hun vertoon van religieuze pracht en praal schuilgaat.

Maar wee u, Schriftgeleerden en Farizeeën, u huichelaars, want u sluit het Koninkrijk van de hemel af voor de mensen. Immers, u gaat er niet binnen en die proberen binnen te gaan, laat u niet toe daarin te komen. (Mat 23:13)

Jezus had jarenlang een dringend beroep gedaan op zijn tijdgenoten om tot inzicht en bekering te komen, en door de poort te gaan die naar eeuwig leven in Gods Koninkrijk leidt. Met volledige toewijding van zijn tijd en levenskracht had Hij hen gediend, met ontelbare wonderen van genezing en door overal in het land het verlossende Evangelie van Gods Koninkrijk te prediken. Maar van het begin af hadden de Schriftgeleerden en Farizeeën geprobeerd Hem te dwarsbomen. Dat deden ze met vitterige kritiek op zijn verwerping van hun mondelinge, kleinzielige tradities, door zijn bovenaardse kracht toe te schrijven aan de duivel, en door in de aanwezigheid van anderen een teken te eisen dat voor iedereen het ontegenzeggelijke bewijs zou leveren van wie Hij beweerde te zijn. Zij waren er steeds op uit zijn invloed op het volk in te dammen en er zelfs een eind aan te maken, en met hun achterbakse tegenwerpingen de weg tot het leven die Hij predikte te versperren, de bron van levend water met alle waardeloze rommel van hun op het uiterlijk gerichte geboden te verstoppert. Heeft ooit een groep mensen zich zo'n vernietigend oordeel op de hals gehaald?:

Wee u, Schriftgeleerden en Farizeeën, u huichelaars, want u trekt zee en land rond, om één bekeerling te maken, en wanneer hij het wordt, maakt u van hem een kind van de hel [Gehenna, het alles vernietigende vuur], tweemaal zo erg als u het zelf bent. (Mat 23:15)

Wat het motief van de Farizeeër was zoveel moeite te doen om iemand uit de heidenwereld tot een proseliet [iemand die het Joodse geloof aanhangt] te maken, wordt hier niet gezegd. Maar de indruk is dat zij meenden er zelf door te worden gerechtvaardigd en het verdienden het Koninkrijk van God te mogen binnengaan (men zag het eindoordeel over iemands leven als een weegschaal, waarop de goede en slechte daden tegen elkaar werden afgewogen). Het noodlottige

resultaat van een geslaagde poging staat in ieder geval vast: de bekeerling raakte nog meer verstrikt in blind fanatisme dan de Farizeeër zelf.

Wee u, blinde wegwijzers, die zegt: Heeft iemand bij de tempel gezworen, dat betekent niets; maar heeft iemand bij het goud van de tempel gezworen, dan is hij gebonden ... U blinden ... wie gezworen heeft bij de tempel zweert bij de troon van God en bij Hem, Die daarop gezeten is. (Mat 23:16-22)

In wat voor dwaze situatie komt een mens terecht, als de waarheid van wat hij zegt afhangt van het soort eed die hij heeft afgelegd! Afgezien van de onzinnigheid, zo'n fundamenteel onderscheid te maken tussen het goud van de tempel en de tempel zelf, de gave en het altaar waarop de gave gebracht wordt, zijn deze mensen zo in hun spitsvondige redeneringen verstrikt geraakt, dat zij de levende God in de hemel, die Getuige is van al hun uitspraken, kennelijk zijn vergeten! De Farizeeër beschouwde zichzelf graag als "een leidsman van blinden, een licht voor hen, die in de duisternis zijn" (Rom 2:19), terwijl hij in werkelijkheid een blinde was die anderen op zijn eigen verkeerde weg bracht.

Wee u, Schriftgeleerden en Farizeeën, u huichelaars, want u geeft tienden van de munt, de dille en de komijn en u hebt het meest belangrijke van de Wet verwaarloosd: het oordeel en de barmhartigheid en de trouw. (Mat 23:23,24)

De Wet van Mozes schreef het betalen van tienden van koren, most en olie voor (Deuteronomium 14:22,23). Maar voor deze mensen, met hun wettische inslag en hun ingenomenheid met allerlei uiterlijke zaken, tot de onbelangrijkste kleinigheid toe, was dit niet voldoende: ze moesten per se zelfs van de tuinkruiden de tienden rekenen. Oog voor de juiste proporties in godsdienstige zaken hebben ze allang niet meer. Jezus schildert hen op onvergetelijke wijze als iemand die uit angstvalligheid voor rituele onreinheid zijn beker drinken zorgvuldig bekijkt, om te zien of er misschien een mugje in is gevallen, en vervolgens een hele kameel – met zijn vieze harige huid met ongedierte en al, de grote bult, benen en smerige hoeven, alles – zonder meer inslikt!

Wee u, Schriftgeleerden en Farizeeën, u huichelaars, want u reinigt de buitenzijde van de beker en van de schotel, maar van binnen zijn zij vol roof en onmatigheid. (vzn 25,26)

Nu zien we dezelfde man weer aan het eten en drinken. Hij veegt zorgvuldig de buitenkant van zijn beker en bord schoon, maar de onsmakelijke, smerige inhoud kan hem niet schelen! Hoe kan het hem ontgaan, dat God in de hemel van Wie geschreven staat: "Zijn ogen slaan gade, Zijn blikken doorvorsen de mensenkinderen" (Ps 11:4), zijn hart doorziet? Dat het voor een ijverig, godsdienstig mens mogelijk is in de grond van de zaak zo ongelovig te zijn, is een schokkende waarschuwing voor de christen.

Wee u, Schriftgeleerden en Farizeeën u huichelaars, want u lijkt op gewitte graven, die van buiten wel schoon schijnen maar van binnen vol zijn van doodsbeenderen en allerlei onreinheid. (Mat 23:27,28)

Ditzelfde contrast tussen een schoon uiterlijk, en een vieze boel van binnen, beeldt Jezus opnieuw op treffende wijze af. Een maand voor het paasfeest werden de graven in en rondom Jeruzalem, die tijdens de regenachtige winter smerig waren geworden, met witte kalk bestreken, om te voorkomen dat iemand toevallig met vuil in aanraking zou komen, en daardoor ritueel onrein zou kunnen worden (Numeri 19:16). Wat een vergelijking om de ware aard van de godsdienstige leiders in Israël voor te stellen. Een wandelend knekelhuis, waardoor andere mensen onrein werden gemaakt!

*Wee u, Schriftgeleerden en Farizeeën u huichelaars ...
U getuigt dus van uzelf, dat u zonen bent van de moordenaars van de profeten.
Maak ook u de maat van uw voorvaders vol! (Mat 23:29-36)*

De vergelijking met een graf leidt Jezus tot de laatste en allerergste van al de aanklachten in deze vernietigende strafrede. Terwijl zij de gruwelijke moorden die hun voorvaders hadden gepleegd betreurden, waren ze zelf bezig – al zegt Jezus dit niet met zo veel woorden, maar de suggestie is er – de allergrootste van Israëls profeten te vermoorden.

De herinnering aan Zacharia – de zoon van de godvrezende hogepriester Jojada – zal een schrikbeeld zijn geweest voor de luisteraar in de tempel. Iedereen wist van die gruwelijke gebeurtenis, opgeschreven aan het eind van de Hebreeuwse Bijbel. Jeruzalem was vervallen in afgoderij, en toen deze moedige profeet zijn protest liet horen, smeedden “zij een samenzwering tegen hem en stenigden hem op bevel van de koning [Joas, die nota bene was opgevoed en onderwezen door Jojada] in de voorhof van het huis van de HERE” (2 Kron 24:21). Zacharia was zowel priester als profeet, en de moord op hem vond plaats op de heilige grond van de tempel van de HERE.

Jezus ziet de geschiedenis van het volk Israël als een treurig verslag van de voortdurende verwerping van Gods boodschappers, de profeten. Dit was de conclusie van de kroniekschrijver, toen hij aan het einde van zijn verhaal was gekomen: “De HERE, de God van hun voorvaders, zond wel Zijn boden tot hen, vroeg en laat, want Hij ontfermde Zich over Zijn volk en Zijn woning. Maar zij bespotten de boden van God, verachtten Zijn woorden en hoonden Zijn profeten, totdat de gramschap van de HERE zich zozeer tegen Zijn volk verhief, dat geen herstel meer mogelijk was” (2 Kron 36:15,16).

En nu wilden de leidslieden in Israël de maatbeker van Israëls eeuwenoude moorddadige haat tegen de boden Gods laten overlopen door hun Messias te vermoorden! Een dag of twee eerder had Jezus dit alles op doorzichtige wijze verteld in de gelijkenis van de onrechtvaardige pachters van een wijngaard. Nadat de slaven die de eigenaar had gezonden vreselijk mishandeld waren, zond hij zijn zoon, waarop de pachters reageerden: "Dit is de erfgenaam, kom, laten wij hem doden om zijn erfenis aan ons te brengen" (Mat 21:38 – let op de overeenkomst met de situatie waarin de broers van Jozef hem wilden doden). Deze gelijkenis had geen verklaring nodig, en de conclusie die Jezus daaruit trok was even duidelijk: "Daarom, Ik zeg u, dat het Koninkrijk van God van u zal weggenomen worden en het zal gegeven worden aan een volk, dat de vruchten daarvan opbrengt" (vs. 43).

Enkele dagen eerder had Jezus, met zijn brandende ijver voor Gods heiligheid, alle geld- en veehandelaars uit de tempelhof gejaagd, zeggende: "Er staat geschreven: Mijn huis zal een bedehuis heten, maar u maakt het tot een rovershol" (Mat 21:13; zie Jeremia 7:11). Die bijzondere eer heeft de tempel niet meer. Jezus neemt afscheid van het volk dat Hem niet waardig is, en verlaat de plaats waar Hij een laatste, vergeefs beroep op zijn volk heeft gedaan, met de profetische vloek: "Zie, uw huis wordt aan u overgelaten" (Mat 23:38).

Veertig jaar later brak de storm van Gods oordeel los. Een fanatieke Joodse opstand in het land werd meedogenloos door de Romeinse macht neergeslagen. Jeruzalem werd verwoest, de tempel volledig afgebroken, en het volk dat Gods profeten eeuwenlang had verworpen en zijn Messias vermoord, werd in de gehele heidenwereld verstrooid. Dat is nu bijna 2000 jaar geleden, maar de tijd is nu nabijgekomen dat het door de komst van zijn Messias in heerlijkheid tot inzicht zal komen en Hem zal verwelkomen met de groet: "Gezegend Hij, die komt

7. Christus komt in heerlijkheid

Een aansporing tot waakzaamheid – Matteüs 24-25

Jezus zit met vier van zijn discipelen op de Olijfberg, tegenover de tempel. Kort daarvoor hadden zij het heiligdom voor de allerlaatste keer verlaten, en bij het weggaan had Jezus gesproken van de tijd wanneer dit imposante gebouw afgebroken zou worden en met de grond gelijkgemaakt. Nu willen de discipelen meer van deze ramp weten, wanneer die zal plaatsvinden, maar ook wat het teken zal zijn van Jezus' komst en het einde van de tegenwoordige wereld (waarmee niet de aarde maar de samenleving wordt bedoeld). Hun vragen geven aanleiding tot de redevoering die Matteüs heeft bewaard als zesde en laatste in zijn Evangelie.

Geen voorbarige verwachtingen en geen illusies

In het eerste deel van zijn rede (Matteüs 24:4-14) waarschuwt Jezus de discipelen voor voorbarige verwachtingen, als zou zijn verschijning in heerlijkheid aan Israël en de wereld nu elk moment kunnen plaatsvinden. "Pas op dat niemand u misleidt ... pas op, wordt niet verschrikt; want al die dingen moeten gebeuren, maar het is nog niet het einde" (Mat 24:4,6 HSV). De discipelen moeten op hun hoede zijn voor mensen die beweren de (teruggekeerde) Messias te zijn, en rekening houden met de haat die hun Evangelieverkondiging zal opwekken, met als gevolg felle vervolging en onderdrukking: "Maar wie volhardt tot het einde, die zal behouden worden" (vs. 13). Er zal voor zijn discipelen dus eerst nog een periode van lijden zijn, voordat zij de beloofde heerlijkheid zullen ontvangen (vergelijk hiermee Jezus' situatie in Lucas 24:26).

In het volgende deel van zijn profetie (vzn 15-29) spreekt Jezus vooral over de ramp die de Joden zal treffen: de verwoesting van Jeruzalem en hun verbanning. Maar zijn discipelen hoeven nooit in onzekerheid te zijn wanneer zij geruchten horen dat Hij gekomen zou zijn; want zijn verschijning zal overal even merkbaar zijn, net als een felle bliksemflits. Zo komt Jezus in het volgende gedeelte (vzn 29-35) tot zijn verschijning in de eindtijd. Alle mensen op aarde zullen het teken van zijn komst zien, tot hun grote ontsteltenis. Wanneer Hij gekomen is, zal Hij de vele duizenden engelen die Hem uit de hemel hebben vergezeld, over de gehele aarde uitzenden om zijn volk uit alle tijden en plaatsen bijeen te brengen.

Christus komt onverwachts

Na deze korte schets van toekomstige ontwikkelingen in de wereld, die zullen uitlopen op zijn terugkomst, raadt Jezus zijn discipelen vervolgens dringend aan

zich voor te bereiden op zijn komst. Hij weet zelf het moment niet, dat de Vader in Zijn ondoordringelijke wijsheid heeft vastgesteld, waarop Hij naar de aarde zal terugkeren; en achter dit geheim zullen zijn discipelen ook nooit komen. Veel belangrijker dan kennis van de datum, is het inzicht in de ontzaglijke betekenis van het gebeuren zelf, en het doorslaggevend gevolg van zijn verschijning. Ineens zal ieder mens op aarde zich in een geheel nieuwe situatie bevinden, die even definitief en onomkeerbaar is als dat ogenblik toen de HERE de deur van de ark van Noach afsloot. Tot op dat moment kon eenieder die wilde daarin gaan en gespaard blijven voor de verdrinkingsdood. Noach had lange tijd gewaarschuwd voor de alles uitroeierende ramp die de samenleving op aarde zou treffen, en had geprobeerd mensen te overtuigen van de noodzaak redding te zoeken op de enige veilige plaats, maar tevergeefs. Nu, plotseling, kon het niet meer. Donkere wolken pakten zich samen en er viel regen uit, die steeds heviger werd, totdat het een stortvloed werd; want “op die dag braken alle kolken van de grote waterdiepte open en werden de sluizen van de hemel geopend” (Gen 7:11). Toen was de gelegenheid hieraan te ontkomen voorbij. Wanhopige mensen probeerden zich misschien nog wel aan allerlei drijvend materiaal vast te klampen, maar tevergeefs – ze vielen eraf en zonken weg in het watergraf. “Want zoals het was in de dagen van Noach, zo zal de komst van de Zoon des mensen zijn. Want zoals zij in die dagen vóór de zondvloed waren, etende en drinkende, huwende en ten huwelijk gevende, tot op de dag, waarop Noach in de ark ging, en zij niets bemerkten, eer de zondvloed kwam en hen allen wegnam, zo zal ook de komst van de Zoon des mensen zijn” (Mat 24:37-39).

Het verband dat Jezus legt tussen de zondvloed en zijn komst in heerlijkheid is uiterst belangrijk, zeker nu alle tekenen erop wijzen dat zijn komst niet lang meer zal uitblijven. Petrus schreef in zijn tweede brief dat de aarde, en dus ook de wereld, zoals die nu is, bestaat omdat God enkele mensen en dieren spaarde voor de verdrinkingsdood. Maar omdat de mens na de zondvloed gewoon is doorgedaan op de weg van hen die omkwamen door het water, zegt hij: “de tegenwoordige hemel en aarde [zeg maar: samenleving op aarde] zijn door hetzelfde Woord [waarmee God alles schiep] als een schat weggelegd, voor het vuur bewaard tegen de dag van het oordeel en van de ondergang van de goddeloze mensen” (zie 2 Pet 3:5-7). En we moeten ons goed realiseren dat met ‘goddelozen’ niet alleen zij worden bedoeld die God niet kennen en een overduidelijk slecht leven leiden, maar ook zij die leven alsof zij God niet kennen en niet leven zoals Hij vraagt – of zij niet Joden of zich christen noemende mensen zijn. Toen God Sodom en Gomorra verwoestte vanwege hun hemeltergende zonden, gaf Hij hun niet dezelfde gelegenheid als de mensen in de tijd van Noach. Het enige dat hen gegeven werd, was het voorbeeld van Lot, die – zoals Petrus even eerder schreef –

rechtvaardig was voor God (2 Petrus 2:7). Het oordeel overviel hen net zo plotseling als voor velen de komst van Christus met Gods oordeel over de wereld de mensen van deze tijd zal overvallen – tenzij ze door de rechtvaardigen op tijd gewaarschuwd worden en ze naar hen willen luisteren. Judas schreef met hetzelfde woord 'bewaren' als Petrus, dat God de goddeloze mensen "voor het oordeel van de grote dag met eeuwige banden onder donkerheid heeft bewaard gehouden; zoals Sodom en Gomorra en de steden in hun nabijheid ... daar liggen als voorbeeld, onder een straf van eeuwig vuur (Jud vzn 6,7 – het zal duidelijk zijn dat deze steden niet nog altijd liggen te branden, maar totaal zijn verbrand totdat er niets meer van overbleef en nooit meer gevonden zouden worden). In de tijd van Noach hadden de mensen ook het voorbeeld van het rechtvaardige leven van Noach. Genesis 6:9 zegt dat hij "onder zijn tijdgenoten" "een rechtvaardig en onberispelijk man was". Maar omdat Gods oordeel nu niet plaatselijk was, maar de gehele aarde zou treffen, gaf God Noachs tijdgenoten een lange tijd om zich tot Hem te bekeren. Er wordt wel gedacht aan 120 jaar, gezien de woorden in Genesis 6 vers 3: "De HERE zei: Mijn Geest zal niet altijd in de mens blijven, nu zij zich misgaan hebben; hij is vlees; zijn dagen zullen honderd twintig jaar zijn". Dat zou dan wijzen op de tijd die de mensen nog zouden hebben tot de zondvloed zou komen. In ieder geval heeft Noach lange tijd nodig gehad om met zijn drie zoons dat enorme gevaarte te bouwen. In die tijd heeft hij de mensen die kwamen vragen wat hij allemaal aan het doen was, verteld wat er ging gebeuren, om hen de gelegenheid te geven zich te bekeren tot God en gered te worden uit het oordeel. In zijn eerste brief had Petrus ook al geschreven over de zondvloed, en wel over Gods geduld met de zondige wereld: "Toen de lankmoedigheid [het geduld] van God bleef afwachten, in de dagen van Noach, terwijl de ark in gereedheid werd gebracht" (1 Pet 3:20). Wat is dan de waarschuwing die hiervan uitgaat voor alle mensen nu – Jood, christen en heiden? Petrus vervolgt met een parallel tussen de redding van mensen in de ark, en hoe God nu redding aanbiedt en van mensen vraagt om gered te kunnen worden: "De ark ... waarin weinigen, dat is acht zielen [levende mensen – zie dat er geen sprake is van een grote massa maar van een gering aantal], door het water heen gered werden. Als tegenbeeld daarvan redt u nu de doop ..." (vzn 20,21). De doop is de belijdenis van het geloof – waaruit blijkt dat het een bewuste persoonlijke keuze is, en niet iets dat ouders laten toedienen voor hun kinderen – en een daaropvolgende verandering van leven in de geest van Christus, die Paulus "nieuwheid van leven" noemde, na het opstaan uit het doopwater na het begraven van het oude leven dat niet de goedkeuring van God had. Dat nieuwe leven moet, net als dat van Noach, door God rechtvaardig genoemd kunnen worden. De ark is dus voor ons in feite Christus, want, zei Petrus: "Er is onder de hemel geen andere naam aan de mensen geven, waardoor wij moeten behouden worden" (Hand 4:12).

Twee mannen werken samen op een akker. Ineens ontdekt een van hen tot zijn schrik dat hij alleen is: zijn makker is spoorloos verdwenen. Twee vrouwen helpen elkaar de bovenste steen van een graanmolen aan het draaien te houden. Plotseling moet een van hen het werk alleen doen, want haar metgezellin is ineens weg, en komt nooit meer terug. "Waak dan, want u weet niet, op welke dag uw Heer komt" (vs. 42).

Uit het feit, dat Jezus in deze rede tot drie keer toe vertelt, dat niemand van tevoren weet wanneer Hij terugkomt, valt een uiterst belangrijke conclusie te trekken. Er zal geen enkele gelegenheid zijn zich op het laatste moment nog voor te bereiden op de ontmoeting met Christus. Gedurende heel de nieuwe heilstijd, die met Jezus' dood en opstanding is ingegaan, zijn de dienaars van God bezield met een nieuwe en krachtige aansporing, die gelovigen in vroegere heilsperioden niet kenden. Ze bereiden zich voor om hun Heiland, die voor hen is gestorven en opgewekt, te ontmoeten met de geest en gezindheid van dienaars die langdurig gemeenschap met Hem hebben ervaren, die Hem met een goed geweten, en vol vreugde omdat Hij eindelijk is gekomen, begroeten in de verwachting van zijn zegen: "Dit is de Heer, op wie wij hoopten; laten wij juichen en ons verblijden over de verlossing die Hij geeft" (zie Jesaja 25:9). Aan discipelen die deze onontbeerlijke voorbereiding hebben verwaarloosd, wordt geen verdere gelegenheid gegeven, en zij hebben slechts hun verwerping te verwachten.

"Als een dief in de nacht"

Zo belangrijk is in het christelijke leven deze alles beheersende motivatie en de praktische consequenties ervan, dat Jezus zijn rede voortzet met een reeks van vier gelijkenissen, waarvan elk is gericht op een bepaald aspect van de voorbereiding op zijn komst.

De eerste illustreert de noodzaak van waakzaamheid in zijn algemeenheid. Jezus voert een dief ten tonele, die, beschermd door de duisternis, andermans huis probeert binnen te dringen. Voorzichtig en zonder geluid wrikt hij enkele stenen in de muur los, tot een gat ontstaat waardoor hij naar binnen kan kruipen, wat van zijn gading is te pakken, en er vandoor gaan. Was de eigenaar maar op de hoogte geweest van de plannen van deze onverlaat, dan had hij gewaakt! Zo zullen er in de eindtijd velen zijn die, wanneer het te laat is om nog iets te doen, tot hun grote schrik ontdekken dat Christus (al) gekomen is.

Uit deze en andere uitspraken in de Schrift, dat Christus als een dief in de nacht komt, heeft men de conclusie getrokken dat Hij onopgemerkt zal komen, en even stilletjes zal vertrekken, vergezeld van zijn volk dat Hij naar de veiligheid van de hemel brengt.

In de eerste plaats is deze opvatting een ontkenning van wat Jezus zojuist heeft gezegd over de openlijke wijze waarop Hij zal verschijnen: "Want zoals de bliksem komt van het oosten en licht tot het westen, zo zal de komst van de Zoon des mensen zijn ... dan zal het teken van de Zoon des mensen verschijnen aan de hemel en dan zullen alle stammen van de aarde zich op de borst slaan en zij zullen de Zoon des mensen zien komen op de wolken van de hemel, met grote macht en heerlijkheid" (Mat 24:27,30).

In de tweede plaats wordt op deze manier de hele waarschuwendere strekking van Jezus' woorden miskend: het is immers voor de discipel die niet waakt dat Jezus' komst als een dief in de nacht zal zijn, zoals een insluiper een slapende overvalt. Bijvoorbeeld:

Indien u dan niet wakker wordt, zal Ik komen als een dief, en u zult niet weten, op welk uur Ik u zal overvallen. (Op 3:3)

Maar u, broeders, bent niet in de duisternis, zodat die dag u als een dief overvallen zou. (1 Tes 5:4)

Een goede en een slechte dienaar

De volgende gelijkenis stelt de situatie voor van een landheer met zijn dienstvolk. Hiermee worden Christus en zijn Gemeente bedoeld, zodat het vermaan "Waak dan" een praktische toepassing krijgt, en betrekking heeft op de zorg voor Christus' volk.

In deze situatie schildert Jezus eerst een dienaar wiens voorbeeld men dient na te volgen: "Wie is dan de trouwe en verstandige dienaar, die de heer over zijn dienstvolk gesteld heeft om hun op tijd hun voedsel te geven?" (24:45). De psalmist looft God voor Zijn voortdurende zorg voor Zijn schepsels: "De ogen van allen wachten op U, U geeft hun hun voedsel op zijn tijd" (Ps 145:15 HSV). Dat doet ook de goede dienaar in Christus' Gemeente. Hij weet dat zijn volk regelmatig geestelijk voedsel nodig heeft, en hij wijdt zich daaraan, opdat zij zullen groeien en sterk worden in hun geloof, trouw en roeping, zodat het goede vruchten zal opleveren. Hij geeft zich veel moeite in zijn zorg voor het geestelijke welzijn van de kinderen van God. Wat zal het fijn voor hem zijn om, terwijl zijn aandacht volledig op hun behoeften is geconcentreerd, ineens uit zijn werk gehaald te worden met de boodschap van een engel: 'De Heer is gekomen', en te weten dat zijn taak gedaan is. En nog veel mooier de lovende woorden van zijn Heer te mogen horen, die zijn goede dienaar zijn erkentelijkheid toont, door hem een nog grotere verantwoordelijkheid in zijn Koninkrijk toe te vertrouwen! "Zalig die dienaar, die zijn heer bij zijn komst zó bezig zal vinden. Voorwaar, Ik zeg u, dat hij hem over al zijn bezit zal stellen" (Mat 24:46,47).

In tegenstelling tot deze voorbeeldige dienaar voert Jezus vervolgens een slechte dienaar ten tonele. Deze slechte dienaar meent dat zijn heer nog niet terugkomt, en daarom hoeft hij zich niet bezwaard te voelen als hij de slaven die onder zijn toezicht zijn gesteld mishandelt, en zich vermaakt met een stel dronkaards. Wat zal het erg zijn, ineens, midden in een drinkgelag, de boodschap te ontvangen dat hij rekenschap moet gaan afleggen bij zijn heer! En hoe veel erger voor de ontrouwe dienaar van Christus, gestraft en verbannen te worden tot de buitenste duisternis van de eeuwige dood!

De tien meisjes

De tien meisjes in de volgende gelijkenis vormen een groep. Samen gaan ze naar een afgesproken plek, om op de bruidegom te wachten en hem bij te lichten op de weg naar de feestzaal waar het huwelijk gevierd zal worden. Allen zijn ze uitgerust met lampen, maar vijf ervan zijn zo onverstandig te vertrekken zonder olie in hun kruiken. De bijzonderheid in het verhaal, dat de bruidegom uitblijft, en niet eerder dan te middernacht opdaagt, dient datzelfde feit aan te geven waar Jezus in heel deze rede de nadruk op legt, namelijk dat Hij pas na lange tijd terug zal komen:

... het einde is het nog niet. (24:6)

... wie volhardt tot het einde, die zal behouden worden. (24:13)

Mijn heer blijft uit ... (24:49)

En na lange tijd kwam de heer ... (25:19)

De verdere bijzonderheid dat de meisjes in slaap vielen, is ook nodig om het verrassingseffect aan te geven, dat ook zo kenmerkend is voor Christus' wederkomst, zoals Jezus in deze rede telkens vertelt, en essentieel is voor de ontknoping van het verhaal.

Ineens worden de meisjes wakker geschud met de woorden: 'De bruidegom komt eraan, ga hem tegemoet!' Snel zorgen ze ervoor dat hun lampen zoveel mogelijk licht geven, maar natuurlijk gaan die bij vijf van hen gebrek aan olie al snel uit. Vanzelfsprekend willen de andere vijf meisjes geen risico nemen hun taak niet uit te kunnen voeren en vervolgens de festiviteiten te missen, door hun olie uit hun kruiken te geven. De verdere bijzonderheid in het verhaal, dat de onverstandige meisjes naar de winkel gaan om olie te kopen (om middernacht!) dient om aan te geven dat, wanneer zij uiteindelijk bij de feestzaal opdagen, het te laat is: de deur is gesloten en gaat niet meer voor hen open. Hier is een verband met de ark van Noach. De mensen daarbuiten zullen, toen het water steeds verder steeg, op de ark hebben gebonkt en geschreeuwd: 'doe open, red ons'. Maar er staat: "de HERE sloot de deur achter hem" (Gen 7:16). Niet Noach bepaal-

de of er alsnog mensen werden gered, maar de HERE. Ze hadden lange tijd alle gelegenheid gehad, maar niets gedaan met Gods uitgestoken reddende hand. Nu was het te laat. Dit laat zien dat de gelijkenis niet zomaar een verhaal is, maar een ernstige waarschuwing datgene te doen wat in Gods ogen (dus niet wat wij mensen zelf vinden) noodzakelijk is om gered te worden uit het komende oordeel. Nu is het nog niet te laat: het is nog geen 'middernacht' en de Bruidegom is nog niet gekomen – maar let wel: Hij staat gereed om elk moment uit de hemel naar de aarde te komen!

De hele groep van tien stelt hetzelfde voor als het huis vol dienstvolk in de vorige, en ook de hierop volgende gelijkenis, namelijk Christus' Gemeente. Allen daarin (zouden moeten) weten dat de Heer komt, en verwachten dan deel te krijgen aan de heerlijkheid daarvan, maar alleen sommigen van hen bereiden zich persoonlijk voor om Hem te kunnen verwelkomen en ontmoeten. Hoe kunnen zulke mensen verwachten dat Christus zijn heerlijkheid met hen zal delen? Op het moment dat de Heer is gekomen, is er absoluut geen gelegenheid meer om de niet gedane voorbereiding goed te maken. De verhouding van vijf op vijf heeft geen rekenkundige betekenis, evenmin als dit het geval is met de drie op vier in de gelijkenis van de Zaaier, één op drie in die van de talenten en van de ponden, en één op velen in die van het koninklijke bruiloftsmaal.

Evenals in de gelijkenis van het koninklijke bruiloftsmaal beeldt de bruiloft de vereniging van Christus met zijn volk bij zijn komst uit. Vooral kenmerkend in deze gelijkenis is, dat de bruidegom verwelkomd wordt met lichtjes in een duistere wereld. Op deze wijze wordt de Christus' Gemeente voorgesteld: zij laat als een kandelaar het licht van Christus schijnen (zie Openbaring 1:12,20; 2:1,5). Dat licht geeft tevens de reinheid en heiligheid van de Gemeente aan, die te zien is in vele uitspraken in de brieven van de apostelen:

Hij [God] zal u ook bevestigen tot het einde toe, zodat u onberispelijk zult zijn op de dag van onze Heer Jezus Christus. (1 Kor 1:8)

... en zo zelf de Gemeente voor zich te plaatsen, stralend, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks, zó dat zij heilig is en onbesmet. (Efez 5:27)

Dan zult u rein en onberispelijk zijn tegen de dag van Christus, vervuld van de vrucht van gerechtigheid ... (Flp 1:10,11)

... om u heilig en onbesmet en onberispelijk vóór zich te stellen ... (Kol 1:22)

... zodat zij onberispelijk zijn in heiligheid voor onze God en Vader, bij de komst van onze Heer Jezus met al zijn heiligen. (1 Tes 3:13)

En Hij, de God van de vrede, heilige u geheel en al, en geheel uw geest, ziel en lichaam moge bij de komst van onze Heer Jezus Christus blijken in allen dele onberispelijk bewaard te zijn. (1 Tes 5:23)

... beijver u in deze verwachting, onbevlekt en onberispelijk te blijken voor Hem in vrede ... (2 Pet 3:14)

Hem [God] nu, Die u voor struikelen kan behoeden en onberispelijk doen staan voor Zijn heiligheid in grote vreugde ... (Judas 24)

In deze voorstelling van een groep meisjes, die met stralend lamplicht de bruidegom verwelkomen, hebben naar onze mening de lamp, het kruikje en de olie geen aparte betekenis, en dienen niet tot allegorische verklaringen – ze lijken gewoon een deel van het decor. Waar het op aan komt is dat deze volgelingen van de Heer in staat waren Hem te begroeten en in zijn gezelschap zijn Koninkrijk binnen te gaan, met alle daaraan verbonden gelukzaligheid.

Daartegenover waarschuwt de gelijkenis, dat het behoren tot Christus' Gemeente op zich onvoldoende is. Iedere discipel moet zichzelf voorbereiden, dat wil zeggen een toegewijd leven in zijn dienst leiden en leven in voortdurende gemeenschap met Hem en hun medegelovigen; want op het moment dat Hij verschijnt, is de gelegenheid hiervoor voorgoed voorbij. De fatale woorden: "Voorwaar, Ik zeg u, Ik ken u niet" betekenen niet dat de bruidegom hen niet kent als personen. Alsof hij niet wist, dat er tien meisjes hadden moeten zijn en niet slechts vijf! Hiermee wil Christus aangeven dat alleen zij Hem toebehoren die al met Hem hebben geleefd en gewerkt als zijn dienaars. Voor de derde keer drukt Jezus zijn volgelingen het dringende vermaan op het hart: "Waak dan, want u weet de dag noch het uur" (25:13).

De talenten

"Want het is als een mens, die bij zijn vertrek naar het buitenland zijn slaven riep en hun zijn bezit toevertrouwde" (Mat 25:14). Uit deze woorden hadden de discipelen kunnen opmaken, dat Jezus van plan was naar het buitenland te gaan, misschien naar de vele Joden in de verstrooiing. Als zij goed hadden nagedacht over een andere gelijkenis, die Jezus een week eerder tijdens hun reis van Jericho naar Jeruzalem had verteld, zouden ze hebben begrepen dat Hij naar de hemel zou gaan. Zo enthousiast was het gezelschap waarmee Jezus toen reisde – vanwege wat ze in Jericho hadden gezien – dat "zij meenden, dat het Koninkrijk van God onmiddellijk zou aanbreken" (Luc 19:11 HSV). Om deze voorbarige verwachting te temperen, begon Jezus een gelijkenis te vertellen: "Een man van hoge geboorte trok naar een ver land om voor zich de koninklijke waardigheid in ontvangst te nemen en daarna terug te keren" (vs. 12). De luisteraars zullen hebben gedacht aan Archelaüs, zoon van Herodes de Grote, die dertig jaar eerder vanuit Jericho naar Rome ging om van de keizer koninklijk gezag over Judea te ontvangen. Als ze ook aan een psalm van David hadden gedacht, zouden zij geweten hebben waar Jezus heen zou gaan om koninklijke macht over de gehele aarde te ontvan-

gen: "Zo luidt het woord van de HERE tot mijn Heer: Zet U aan Mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gelegd heb als een voetbank voor uw voeten. De HERE strekt van Sion uw machtige scepter uit: heers te midden van uw vijanden" (Ps 110:1,2).

De man in deze gelijkenis van de talenten is echter geen koningszoon maar een landheer, en bij zijn vertrek vertrouwt hij zijn bezit toe aan het toezicht van zijn slaven. In werkelijkheid is dit het Woord van het Evangelie, dat aan Christus' dienaars wordt overgedragen, wat Paulus eens "het toevertrouwde goed" noemde (1 Timoteüs 6:20, vertaling Prof. Brouwer). Christus' dienaars dragen de verantwoordelijkheid zijn Evangelie aan alle mensen bekend te maken, en ook te zorgen voor de gevolgen ervan, de stichting, de opbouw en het in stand houden van zijn Gemeente.

Deze verantwoordelijkheid berust in principe bij alle gemeenteleden zonder onderscheid, hoewel de praktische uitwerking ervan afhankelijk is van ieders bekwaamheid en capaciteiten. In de gelijkenis wordt deze verscheidenheid van bekwaamheid aangegeven met het verlenen van verschillende hoeveelheden talenten, vijf, twee en één – maar zelfs in dit laatste geval een zeer grote geldsom vertegenwoordigend. Zowel de dienaar met de vijf talenten als die met de twee slaagde erin met zijn bedrijf het bedrag te verdubbelen, en bij de terugkomst van hun heer kregen beiden dezelfde dankwoorden te horen: "Wél gedaan, u goede en verstandige dienaar, over weinig bent u getrouw geweest, over veel zal ik u stellen; ga in tot het feest [HSV: de vreugde] van uw heer" (25:21,23).

De derde van de drie doet echter geen poging het hem toevertrouwde bedrag te vermeerderen, maar bergt het veilig in de grond weg, om het zijn heer bij diens terugkeer ten minste zonder verlies terug te kunnen geven. Zijn motivering blijkt uit wat hij tegen hem zegt als hij het talent overhandigt: "Heer, ik wist dat u een streng man bent, omdat u maait waar u niet gezaaid hebt, en inzamelt van (waar) u niet gestrooid hebt. En ik ben bevreesd weggegaan en heb uw talent verborgen in de grond; zie, hier hebt u het uwe" (vzn 24,25 HSV). Hij klaagt dus dat zijn heer zich de opbrengst van het werk van anderen toe-eigent, zodat het talent van hem afgenomen zou worden ook al zou hij daar winst uit hebben gemaakt. Wat deze man ervan weerhouden heeft winst met het talent te maken is dat hij, in de kern van de zaak, eerst aan zichzelf denkt, en geen zin heeft het belang van zijn heer te behartigen.

Zo zijn er christenen die er weinig besef van hebben dat zij dienaren van Christus zijn, en geroepen worden tot een leven van voortdurende dienstbaarheid. Zij zien het als een last het Evangelie te moeten vertellen aan mensen die zij ontmoeten, zich in te spannen de gemeentelijke bijeenkomsten bij te wonen, tijd en moeite

te besteden aan de praktische zorg voor de gemeenteleden. Zij nemen de wil en het werk van de Heer niet ter harte, en willen bevrijd worden van de strenge eis van zelf verloochenende arbeid. Wat zulke mensen ontbreekt, is juist die gezindheid die de dienaars van Christus ook in zijn Koninkrijk zal kenmerken.

Daartegenover staat de beloning die Christus zijn trouwe dienaars schenkt: nog grotere verantwoordelijkheden in de voortzetting van zijn heilswerk, wanneer Hij teruggekomen is en zijn Koninkrijk op aarde tot stand gaat brengen: "over veel zal ik u stellen". Zo zullen zij de vreugde ervaren deel te mogen hebben aan het tot stand komen van een nieuwe, rechtvaardige samenleving op aarde, en in de kracht van een volmaakt en verheerlijkt lichaam een eigen bijdrage te leveren aan de vervulling van hun eigen gebed: "Laat [in de zin van: Doe] Uw Koninkrijk komen en Uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel" (6:10 NBV).

Velen zeggen tegenwoordig: ik hoef en wil helemaal geen verantwoordelijkheden in het Koninkrijk – niet van die van leraar en al helemaal niet van mederegeerder van Christus. Maar dat is volledig in strijd met Gods roeping. Tussen Christus hemelvaart en terugkomst wordt mensen het Evangelie verkondigd met het doel hen tot geloof te brengen om juist dát in het Koninkrijk te zijn. Het Koninkrijk is geen hemel met op wolken luerende cherubijntjes, en geen voortzetting van dit leven in betere omstandigheden. God wil na de vestiging van Zijn Koninkrijk op aarde zoveel mogelijk van de dan nog sterfelijke mensen, die overgebleven zijn uit Zijn oordelen over de wereld, tot geloof brengen. En dat zal de taak zijn van hen die vóór Christus' terugkomst tot geloof komen (Openbaring 20:6). En wie het Evangelie nu heeft gehoord en gelezen, zal bij Christus' wederkomst worden geoordeeld naar wat hij of zij daarmee gedaan heeft. Een ander geloof dan dat kennen de Schriften niet.

Het oordeel van Christus

Jezus gaat dus weg. Hij zal zelf niet op de aarde zijn om op openlijke wijze het heilswerk dat Hij begonnen is voort te zetten en uit te breiden. Falende en veel minder bekwame dienaars moeten Hem in de wereld vertegenwoordigen, zijn woordvoerders zijn in de verkondiging van het Evangelie, zijn dienende handen zijn in de Gemeente. Juist ter wille van de geestelijke nood en behoeften van allen die tot geloof komen, dringt Hij er telkens bij zijn discipelen op aan zijn volk in de toekomst te verzorgen. Vandaar dat zijn afscheidsbevel aan de eerste onder de apostelen luidt: "Weid mijn lammeren; hoed mijn schapen" (Joh 21:16,17).

Naar onze mening heeft het laatste gedeelte van deze rede ditzelfde vermaan als doel. Geen gelijkenis, maar wel een beeldrijke voorstelling van het laatste oordeel, uitgaande van zijn wederkomst als de Rechter van zijn volk. Uit de bijzonderheden van het decor mogen geen stellige conclusies getrokken worden wat

betreft de wijze waarop het scheidingsproces voor zijn rechterstoel zich in werkelijkheid zal voltrekken; en evenmin het criterium van zijn oordeel. Want in zijn onderwijs als geheel nemen andere eisen een belangrijke plaats in.

“Wanneer dan de Zoon des mensen komt in zijn heerlijkheid en alle engelen met Hem, dan zal Hij plaats nemen op de troon van zijn heerlijkheid” (Mat 25:31). Evenals in het oude Israël is de Koning ook de Hoogste Rechter. “Een koning, op de rechterstoel gezeten, weet al met zijn ogen al het slechte te schiften”, zei Salomo (Spr 20:8). Uit de woorden: “alle volken zullen vóór Hem verzameld worden” (vs. 32) is wel zo opgevat dat dit een oordeel is van volken als zodanig. Zo’n opvatting komt echter nergens in de Schrift voor, en rijmt ook niet met de bijzonderheden van deze voorstelling – van bezoek aan gevangenen en dergelijke. Er bestaan trouwens geen rechtvaardige volken, en Christus’ Koninkrijk is niet voor bepaalde naties bestemd. De woorden ‘alle volken’ kunnen alleen betekenen, zoals elders in de Schrift, bepaalde mensen uit de volken. Paulus citeert bijvoorbeeld Gods belofte aan Abraham: “In u zullen alle volken gezegend worden”, en verklaart vervolgens: “Zij, die uit het geloof zijn, worden dus gezegend samen met de gelovige Abraham” (Gal 3:8,9).

De voorstelling van het scheiden van schapen en bokken is ontleend aan de profetie van Ezechiël Over Israëls herstel: “zie, Ik zal rechtspreken tussen het ene schaap en het andere, tussen de rammen en de bokken ... Ik ga Zelf rechtspreken tussen de vette en de magere schapen” (Ezech 34:17-20). Schapen zijn volgzzaam, maar bokken zijn weerspannig.

Jezus had zijn discipelen al eerder geleerd in de geringste volgeling Hem zelf te zien:

... wie één van deze kleinen, omdat hij een discipel is, ook maar een beker koud water te drinken geeft, voorwaar, Ik zeg u, zijn loon zal hem geenszins ontgaan. (Mat 10:42)

... een ieder, die zulk een kind ontvangt in mijn naam, ontvangt Mij. (Mat 18:5)

Dit is hetzelfde principe, dat Christus vertegenwoordigd is in de geringste discipel, dat opnieuw, op bijzonder indrukwekkende wijze, in deze dramatische voorstelling van de oordeelsdag wordt geleerd: “Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre u dit aan één van mijn minste broeders hebt gedaan, hebt u het Mij gedaan ... in zoverre u dit aan één van deze minsten niet gedaan hebt, hebt u het ook aan Mij niet gedaan” (25:40,45).

Zo uiterst belangrijk is deze liefdevolle zorg voor Christus' volk, dat Hij het niet laat bij deze aansporing, zelfs met deze zeer indringende voorstelling van wat er zich voor zijn rechterstoel zal afspelen. Wat Hij in woorden heeft bevolen, drukt

Hij de volgende avond uit in een openlijk gebaar, wanneer Hij zijn kleding aflegt en zich met een doek omgordt om de voeten van de twaalf te wassen: "Indien nu Ik, uw Heer en Meester, u de voeten gewassen heb, behoort ook u elkaar de voeten te wassen; want Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat ook u doet, zoals Ik u gedaan heb ... Een nieuw gebod geef Ik u, dat u elkaar liefhebt; zoals Ik u liefgehad heb, dat u ook elkaar liefhebt. Hieraan zullen allen weten, dat u discipelen van Mij bent, indien u liefde hebt onder elkaar" (Joh 13:14,15 en 34,35).